

ODBORY POD PALBOU KRITIKY

sborník textů pro diskuzi o povaze odborů

Odbory pod palbou kritiky: sborník textů pro diskuzi o povaze odborů

Vydala Asociace ALERTA v Mostě - září 2012

alerta@safe-mail.net // alerta.cz

ODBORY POD PALBOU KRITIKY

sborník textů pro diskuzi o povaze odborů

***Asociace ALERTA
září 2012***

***alerta.cz
alerta@safe-mail.net***

OBSAH:

> **ÚVODNÍ SLOVO**

Asociace ALERTA ... [str. 2]

> **SYNDIKALISMUS A ANARCHISMUS**

Errico Malatesta ... [str. 3]

> **DÁVAJÍ NÁM ODBORY SÍLU? SYNDIKALISMUS: KRITICKÁ ANALÝZA**

Anarchist Communist Federation (ACF) ... [str. 7]

> **STARÉ DOBRÉ ODBORÁŘSTVÍ**

Wildcat (Velká Británie) ... [str. 21]

> **MIMO ODBORY A PROTI NIM**

Wildcat (Velká Británie) ... [str. 34]

> **ODBORY?**

Wildcat (Německo) ... [str. 46]

ÚVODNÍ SLOVO:

Mnoho lidí po celém světě vstupuje do oborů a činí to s velkým očekáváním. Vytváří odborové svazy v jejich nejrůznějších podobách, iniciují boje na pracovištích i mimo ně. Ať už jde o odbory „nepolitické“ či pod stranickým vlivem, státotvorné nebo ty anarchosyndikalistické, všechny sdružují mnoho těch, co považují odbory za sebeobraně organizace dělnické třídy. A nejen to! Tito lidé často také věří tomu, že se odbory mohou stát katalyzátorem revolučních změn. Tato brožura obsahuje texty od různých organizací a jednotlivců, kteří **stejně jako my** odmítají tyto nebezpečné iluze. Argumenty v těchto textech jsou srozumitelné, věcné a vrhají odbory pod silnou palbu kritiky.

Odbory sjednávají míru vykořisťování, což v sobě vždy obsahuje ochotu jednat v souladu s pravidly, která zajišťují stabilitu státu a kapitalistické společnosti. Za takových okolností odbory sice mohou zmírňovat dopady kapitalistického vykořisťování, ale nikdy se nemohou stát nástrojem pro jeho odstranění.

Mnoho anarchistů a anarchistek věří, že pokud odbory volí taktiku přímé akce, mají rovnostářskou strukturu a revoluční program, tak se dokážou vyvarovat byrokratismu a reformismu. Nesčetné příklady z praxe třídních bojů však ukazují pravý opak a i o tom pojednává tato brožura.

Kritizujeme odbory, ale zároveň jsme pro třídní boj organizovaný mimo ně! Tato brožura proto také přináší nástin toho, jak se organizovat na pracovištích, abychom bojovali za naše bezprostřední potřeby a zároveň podřývali kapitalismus.

Odbory nejsou organizací dělnické třídy! Nemohou sehrát klíčovou roli při překonání státu a kapitalismu, ani nemohou být nástrojem při rozvoji anarchistického komunismu. Argumenty v této brožuře to dokazují. Neznamená to však, že je tím pro nás vše vyřešeno a odmítáme nad tím, co je zde řečeno diskutovat. Právě naopak! Diskusi vnímáme jako významný krok směrem k důležité reflexi a následným pozitivním změnám. Proto nás neváhej kontaktovat, máš-li zájem diskusi dále rozvíjet.

Asociace ALERTA – září 2012

alerta@safe-mail.net

SYNDIKALISMUS A ANARCHISMUS

Errico Malatesta

Vztah mezi hnutím pracujících a pokrokovými stranami je starým a omílaným tématem. Je však otázkou stále aktuální a takovou zůstane, dokud jsou zde na jedné straně masy lidí sužované naléhavými potřebami a hnány touhami (občas vášnivými, ale vždy vágními a kolísavými) po lepším životě a na straně druhé jednotlivci a strany, které mají specifický názor na budoucnost a na prostředky, jak k ní dospět, jejichž plány a naděje jsou však odsouzeny k tomu být stále nedosažitelnou utopií, pokud nezískají na svou stranu masy. A dnes je toto téma důležitější víc než kdy jindy: po katastrofách války a poválečného období se všichni připravují, i kdyby jen v myšlenkách, na obnovení aktivity, která musí následovat po pádu tyranií, které v Evropě stále řádí a naporují se, které se však již začínají třást. Proto se

pokusím vyjasnit, jaký by měl být, podle mého názoru, anarchistický postoj k organizacím pracujících.

Věřím, že dnes není mezi námi nikdo, či téměř nikdo, kdo by popíral užitečnost a potřebu hnutí pracujících jako masového prostředku materiálního i morálního pokroku, jako plodného pole pro propagandu a jako nepostradatelné síly pro sociální transformaci, která je naším cílem. Již zde není nikdo, kdo by nerozuměl tomu, co to organizace pracujících znamená: všichni, a my anarchisté zejména, jsou přesvědčeni, že ona nová společenská organizace nesmí a nemůže být ustavena silou nového vedení, ale že musí vyplývat ze svobodné spolupráce všech. Hnutí pracujících je nyní navíc důležitou a univerzální institucí. Postavit se proti němu by znamenalo ignorovat naše utlačovatele a stát se jejich spoluvíníky, vedlo by to k tomu, že bychom se dostali mimo dosah každodenních životů lidí, a odsoudilo by nás to k věčné bezmocnosti.

Zatímco se každý, či téměř každý shodne na tom, že je pro anarchisty užitečné a potřebné aktivně se účastnit v hnutí pracujících a být jeho podporovateli a příznivci, často se mezi sebou rozcházíme v otázce metod, podmínek a limitů tohoto angažmá v hnutí pracujících.

Mnoho soudruhů by bylo rádo, kdyby bylo hnutí pracujících a anarchistické hnutí jednou a tou samou věcí, a tam, kde toho jsou schopni (například ve Španělsku a Argentíně a v jisté míře i v Itálii, Francii a Německu atd.), se tito soudruzi pokoušejí dávat organizacím pracujících jasně anarchistický program. Tito soudruzi jsou známi jako “anarchosyndikalisté”, či se označují, jsou-li spojeni s jinými, kteří ve skutečnosti anarchisty nejsou, jako “revoluční syndikalisté”. Zde je potřeba jisté vysvětlení smyslu “syndikalismu”. Zní-li otázka, co chceme od budoucnosti, potom jestliže je syndikalismem míněna forma společenské organizace, která nahradí kapitalismus a státní organizaci, potom je buď tou samou věcí jako anarchie (a je proto slovem, které pouze slouží zmatku), nebo je syndikalismus něco odlišného od anarchie, a nemůže být proto anarchisty akceptován. Mezi idejemi a návrhy některých syndikalistů na to, jak by měla budoucnost vypadat, jsou ve skutečnosti jisté, které jsou ryze anarchistické. Jsou však mezi nimi i jiné, které pod jinými názvy a formami reprodukují autoritářskou strukturu, která je základem příčin zla, proti němuž dnes vystupujeme, a které proto s anarchií nemají nic společného. O syndikalismu jako společenském systému tu však nemíním pojednávat, protože to není faktor, který může určovat současnou činnost anarchistů ohledně hnutí pracujících.

Pojednávám zde o hnutí pracujících pod kapitalistickým a státním režimem - a pojem syndikalismus potom zahrnuje všechny organizace pracujících, rozličné odbory založené proto, aby odporovaly útlaku zaměstnavatelů a aby zmenšily či úplně odstranily vykořisťování lidské práce vlastníky nerostných surovin a výrobních prostředků. Nyní řeknu, že tyto organizace nemohou být anarchistické a že není dobré tvrdit, že anarchistické jsou, protože kdyby jimi byly, nedostály by svému smyslu a neposloužily by cílům, které si ti anarchisté, kteří se na nich podílí, kladou. Odbory jsou založeny na obranu každodenních zájmů pracujících a pro zlepšení jejich podmínek, jak jen je to možné, předtím, než budou pracující v postavení, kdy bude možné provést revoluci, kterou učiní z nynějších námezdně pracujících svobodné pracující, svobodně se sdružující pro užitek všech. Aby odbory mohly sloužit svým vlastním cílům a současně být prostředkem vzdělávání a půdou pro propagandu zaměřenou na radikální společenskou změnu, je třeba, aby shromažďovaly všechny pracující (či přinejmenším ty pracující, kteří se starají o zlepšení svých podmínek) a aby byly schopny klást jistý odpor zaměstnavatelům. Je snad možné čekat, až se všichni pracující stanou anarchisty před tím, než budou přizváni k tomu, aby se organizovali, a než budou přijati do organizace, a tak stavět na hlavu přirozené pořadí propagandy a psychologického vývoje a formovat organizaci odporu, když jí již není třeba, protože masy již jsou způsobilé provést revoluci?

V takovém případě by byly odbory duplikátem anarchistického uskupení a byly by neschopné buď dosáhnout zlepšení, nebo provést revoluci. Nebo by se spokojily s anarchistickým programem sepsaným na papíře, s formální, nepromyšlenou podporou a s tím, že seskupí lidi, kteří následují organizátory jako ovce jenom proto, aby se rozprchli a přešli k nepříteli při první příležitosti, kdy budou vyzváni, aby ukázali, že jsou skuteční anarchisté?

Syndikalismus (jímž míním praktický směr, nikoli teoretický směr, který si každý přizpůsobuje svému vlastnímu modelu) je od přirozenosti reformistický. Vše, co od něj můžeme očekávat, je, že ony reformy, za něž bojuje a kterých dosáhl, jsou takového druhu a je jich dosaženo takovým způsobem, že slouží revoluční výchově a propagandě a otevírají cestu ještě významnějším požadavkům. Jakákoli fúze či záměna anarchistického a revolučního hnutí a syndikalistického hnutí končí buď tím, že se odbory stanou bezmocnými, pokud se týče specifických cílů, nebo tím, že bude utlumen, falzifikován a uhašen anarchistický duch. Odbory mohou vzniknout se socialistickým, revolučním či anarchistickým programem - a jsou to vskutku programy tohoto druhu, které stojí u vzniku programů dělnických organizací. Ty se však tohoto programu drží pouze do doby, dokud zůstávají propagandistickými skupinami, které jsou založeny a vedeny aktivitou nadšených a odhodlaných lidí, spíše než organizacemi, které jsou připraveny na efektivní činnost. Později, jak zvládají přitahovat masy a jak získávají sílu vymáhat a vynucovat si zlepšení, stává se původní program prázdnou formulí, které již nikdo nevěnuje více pozornosti.

Taktika se přizpůsobuje potřebám okamžiku a nadšenci prvních dní se buď sami přizpůsobí, nebo postoupí své místo "praktickým" mužům, kteří se zajímají o dnešek, ne o zítřek. Jsou zde samozřejmě soudruzi, kteří ač stojí v prvních řadách odborového hnutí, zůstávají upřímně a entuziasticky anarchisty, stejně jako jsou zde uskupení pracujících inspirovaná anarchistickými myšlenkami. Bylo by však snadným úkolem nalézt tisíce případů, v nichž, v každodenní praxi, tito muži a tato uskupení odporovali anarchistickým myšlenkám. Že to je nezbytné? Že to nejde jinak? Souhlasím. Čistý anarchismus nemůže být praktickým řešením, zatímco jsou lidé nuceni se vypořádávat se zaměstnavateli a s autoritou. Masy lidí nemohou být ponechány svému osudu, když odmítají být pasivní a když cítí potřebu nalézt předáky a dožadují se jich. Proč ale směšovat anarchismus s něčím, co anarchismem není, a brát na sebe, jako na anarchisty, zodpovědnost za rozličné obchody, transakce, které je třeba učinit, protože masy nejsou anarchistické, dokonce byť patří k organizaci, která si anarchistický program vepsala do ústavy? Podle mého názoru by anarchisté neměli chtít, aby byly odbory anarchistické. Anarchisté musí sami společně pracovat pro anarchistické cíle, jako jednotlivci, skupiny či federace skupin. Stejně tak jako existují, či by měly existovat, studijní a diskusní skupiny, skupiny pro psanou či mluvenou propagandu na veřejnosti, družstevní skupiny, skupiny pracující v továrnách a dílnách, na polích, kasárnách, školách atd., tak by se měly být vytvářet i skupiny v rozličných organizacích, které vedou třídní válku.

Ideálem by přirozeně bylo, kdyby byl anarchistou každý a kdyby anarchisticky pracovala každá organizace. Je však jasné, že kdyby tomu tak bylo, nebylo by potřeba organizovat boj proti zaměstnavatelům, protože by žádní zaměstnavatelé nebyli.

V současných podmínkách, daných stupněm rozvoje lidových mas, uvnitř nichž pracují, by anarchisté neměli požadovat, aby tyto organizace byly anarchistické, ale měli by je zkoušet přivést tak blízko anarchistické taktice, jak jen je to možné. Jestliže povede otázka přežití organizace, potřeby a přání organizovaných k tomu, že bude skutečně nezbytné učinit kompromis a vstoupit do špinavých vyjednávání s autoritou a zaměstnavateli, budiž. Nechejme to však na zodpovědnosti jiných, ne na zodpovědnosti anarchistů, jejichž posláním je poukazovat na nedostatečnost a křehkost všech vylepšení, která jsou v rámci kapitalistické společnosti učiněna, a směřovat boj k radikálnějšímu řešení. Anarchisté by se měli v odborech snažit zajistit, aby odbory zůstaly otevřeny všem pracujícím jakéhokoliv názoru či strany za té jediné podmínky, že zde je solidarita v boji proti zaměstnavatelům. Měli by se stavět proti duchu korporativismu a proti jakémukoli pokusu monopolizovat hnutí práce či organizaci. Měli by bránit tomu, aby se odbory staly nástrojem politiků pro volební či jiné autoritářské cíle; měli by kázat a praktikovat přímou akci, decentralizaci, samosprávu a svobodnou iniciativu. Měli by se snažit pomáhat členům učit se, jak participovat na životu organizace přímo a jak jednat bez vůdců a permanentních úředníků. Zkrátka: musí zůstat anarchisty, zůstat vždy v těsném styku s anarchisty a musí pamatovat na to, že organizace pracujících nejsou cílem, ale právě jen prostředkem, jakkoli důležitým, pro přípravu cesty k dosažení anarchismu.

duben – květen 1925

(z knihy *“The anarchist revolution: Polemical articles 1924-1931: Errico Malatesta”*,
vydané nakladatelstvím Freedom Press)

DÁVAJÍ NÁM ODBORY SÍLU? SYNDIKALISMUS: KRITICKÁ ANALÝZA

Anarchist Communist Federation (ACF)

Navzdory náznakům některých našich kritiků ACF (Anarchist Communist Federation) ze své kritiky syndikalismu, včetně jeho anarchovarianty, nikdy nedělala “rozlišovací charakteristiku” (viz Black Flag č. 211) svojí politiky. V celosvětovém “dělnickém hnutí”, kterému dominují sociálně demokratické myšlenky a praxe a které je zcela integrováno do kapitalismu svůj útok nezaměřujeme na stávající relativně maličké struktury syndikalistických a “alternativních” odborů. Spíš argumentu-

jeme proti oficiálnímu odborářství a za sebeorganizaci boje pracující třídy.

Anarchosyndikalismus však zůstává většinovým proudem třídního anarchismu a navzdory nejrůznějším rozkolům a sporům v jeho mezinárodních organizacích je ve stavu opětovného oživení. Proto je teď příhodná doba, abychom předložili kritickou analýzu teorie a praxe syndikalismu.

Teorie a praxe

Nebudeme oddělovat teorii od praxe a raději se pokusíme ukázat, jak chování různých syndikalistických hnutí udávaly teoretické základy syndikalismu a politické vlivy, které na něj působily. Syndikalismus bývá obviňován z “apolitičnosti” a jistá anti-političnost opravdu byla ústředním rysem mnoha syndikalistických organizací. To je však jen půlka pravdy a nebere v potaz skutečnost, že syndikalismus se dostával pod vliv mnoha politických proudů – přičemž anarchismus rozhodně nebyl zanedbatelný – a neměli bychom zapomínat, že mezi ně patřil i reformistický

socialismus (zejména u francouzské CGT), nacionalismus (hlavně u italské UIL) a dokonce monarchismus (monarchosyndikalisté na přelomu století ve Francii)!

Původ

Prvně se musíme podívat na původ syndikalismu. “Syndikalismus” je jednoduše francouzské slovo pro “odborářství”. Byl to masový syndikát (neboli odbory) ve Francii, Confederation Generale du Travail (CGT), založený roku 1895, co dalo “syndikalismu” jeho dnešní význam. CGT byla militantní, decentralizovaná, původně skeptická k účasti v parlamentu a pracoviště považovala za frontovou linii třídní války. Když se takováto taktika vyvinula i v dalších zemích, militanté vědomě používali termín syndikalismus, aby se odlišili od otevřeně reformistických, sociálně demokratických odborů. Během desetiletí před první světovou válkou se syndikalistické odbory začaly stávat významným faktorem coby reflexe probíhajícího třídního boje i coby výsledek úsilí vědomě “politických” menšin kritických vůči “socialistickému” parlamentarismu. Rané syndikalistické hnutí nebylo ani zdaleka homogenní, ani politicky ani organizačně. V mnoha zemích se syndikalistické hnutí vyvinulo ze záměrných pokusů organizovat ty dělníky, jež etablované sociálně demokratické odbory ignorovaly – zejména nekvalifikovanou a přistěhovaleckou pracovní sílu (v tomto směru je dobrým příkladem zkušenost Industrial Workers of the World) – zatímco v jiných zemích se syndikalistické odbory zakládaly na řemesle nebo živnosti a organizovaly vysoce kvalifikované řemeslníky (např. CGT ve Francii).

Politické menšiny

Mezi politickými menšinami, které přitahovala syndikalistická metoda, byli i anarchisté. Anarchisté byli v řadě zemí, zejména ve Francii, Španělsku a Argentíně, fakticky těmi nejranějšími syndikalistickými organizátory. Syndikalistické hnutí bylo pro mnohé anarchisty určitě přitažlivé, protože poté, co po období “propagandy činem” (90. léta 19. století) viděli, jak jejich vliv slábne, se bojovnost syndikalismu a jeho nedůvěra k parlamentním metodám zdály být “přirozeným” domovem pro jejich politiku. V některých zemích syndikalistické odbory vedli ideologičtí anarchisté a všude anarchističtí militanté vstupovali do syndikalistických organizací. Některé anarchisty ale ztotožňování anarchismu s odborářstvím zneklidňovalo. Jiní zpochybňovali samotnou syndikalistickou metodu. Ve Španělsku, kde se anarchismus úzce ztotožní se syndikalistickou Confederacion Nacional de Trabajo (CNT), probíhaly po celá 90. léta 19. století až do začátku 20. let 20. století často zuřivé polemiky mezi těmi anarchisty, jako třeba anarchokomunisty seskupenými kolem časopisu Tierra y Libertad, kteří měli dojem, že syndikalistické metody jsou ze své podstaty reformistické a jsou krokem zpátky a těmi, kdo byli přesvědčeni, že syndikalismus nabízí anarchismu prostředek k dosažení mas.

Degenerace

Mezi nejzřetelnější kritiky ztotožňování anarchismu se syndikalismem patřil italský anarchista Errico Malatesta. V roce 1907, kdy syndikalismus do svých řad vtahoval čím dál tím větší množství dělníků, včetně dělníků anarchistických, Malatesta tvrdil, že: “Syndikalismus, navzdory deklaracím svých nejhrolivějších stoupenců, obsahuje ze samé podstaty své konstituce všechny ty prvky degenerace, které v minulosti zkorumpovaly hnutí pracujících. Jelikož je vlastně hnutím, které navrhuje hájit současné zájmy pracujících, musí se nevyhnutelně přizpůsobit životním podmínkám současnosti” (Les Temps Nouveaux, 1907). Jiní anarchističtí militanté měli silné výhrady k syndikalistické metodě.

Francouzský anarchista – kovodělník Benoit Liothier vyjadřoval obavy mnohých, že syndikalismus bude mít sklon k ekonomismu a tudíž i k reformismu. “Syndikalismus nemůže být revoluční, nemůže-li být politický...ať se nám to líbí nebo ne, ekonomický boj je svázán s bojem politickým” (Archives Departmentales de la Loire, 1914). Avšak tak jako mnozí anarchisté jeho generace i Liothier se nakonec stal militantem CGT.

Že se anarchisté se syndikalismem ztotožňovali a často byli v popředí syndikalistické organizace, není žádné velké překvapení. Zdálo se, že nově vzniklý syndikalismus nabízí taktiku, která libertinské, na přímou akci orientované ideje vztahuje ke každodennímu boji pracujících. Anarchističtí dělníci chtěli být tam, kde byl konflikt se šéfy (a tudíž i státem) nejakutnější a kdyby anarchisté v tomto historickém momentu syndikalismus odmrštili, nepochybně by je to ještě víc marginalizovalo. Pro řadu anarchistů byla řešením všech problémů syndikalismu, které vnímali, podpora jeho tendence k antipolitčnosti a jeho bojovného ducha. To znamenalo totální zapojení do syndikalistického odborářství a zrození anarcho-syndikalismu. Mnozí z těchto lidí odmítali myšlenku vytvářet oddělené anarchistické organizace a v odborech spatřovali prostředek i cíl anarchistické revoluce.

Proti tomuto “splynutí” někteří anarchisté prosazovali zachování oddělených anarchistických organizací, které by byly aktivní uvnitř odborů i mimo ně. Takovouto taktiku mezi jinými obhajoval Malatesta, ale i anarchisté, kteří ve 20. letech 20. století vešli ve známost jako “platformisté”. Obávali se, a to opodstatněně, že ke škodě jasné revoluční perspektivy, která se vztahovala ke všem aspektům života pracující třídy a ne jen k továrně nebo dílně, bude anarchosyndikalismu nakonec dominovat syndikalistická část tohoto spojení.

Anarchosyndikalismus a revoluční syndikalismus

Vztah mezi anarchosyndikalisty a “revolučními” syndikalisty se lišil od země k zemi. Mnozí “revoluční” syndikalisté odmítali dokonce i “antipolitickou” politiku anarchistů a spatřovali v syndikalismu formu i obsah revoluce.

Vytvořili si syndikalistickou ideologii, na jejímž vrcholu se nacházela odbory organizovaná generální stávka, která měla vést k nové společnosti. Pro některé syndikalisty nabývala generální stávka téměř mýtického významu a nahradila myšlenku násilné revoluce, jež byla považována za nerealistickou. Pro ideology “revolučního” syndikalismu nahrazovaly odbory stranu a ztotožňovaly se s třídou jako celkem. Touha organizovat všechny pracující, bez ohledu na politické nebo náboženské přesvědčení, vedla k pokusům “revolučních” syndikalistů o marginalizaci anarchosyndikalistů, aby tak mohli apelovat i na pracující, kteří ve skutečnosti zůstali spjati se sociální demokracií.

Zatímco mnohé z “revolučních” syndikalistů tato antipolitická dovedla k vyložené protistátnosti, jiným nebránila vstupovat do aliancí s “revolučními” stranami a politiky. Ačkoliv v samotné syndikalistické organizaci nebyla politika vítaná, neznamenalo to, že by se “revoluční” syndikalismus nezapojoval do politiky. Italští “revoluční” syndikalisté od roku 1914 flirtovali s extrémním nacionalismem, přičemž požadovali, aby se Itálie zapojila do imperialistické krvavé lázně (požadavek, proti němuž se ke své velké cti zcela postavili anarchosyndikalisté z Union Sindicale Italiana) – to je snad ten nejnázornější příklad politických aliancí syndikalistů, přičemž existovaly mnohé další.

Například v Norsku se předválečná “revolučně” syndikalistická “fagopposition” (odborová opozice) úzce ztotožňovala s levým křídlem sociální demokracie, zatímco ve Spojených státech byli průmyslově odborářští (severoamerický ekvivalent pro “syndikalističtí”)

Industrial Workers of the World během prvních tří let své existence rozpolcení otevřenou politickou rivalitou mezi Socialist Party of America a Socialist Labor Party. V Irsku vedli syndikalistický Irish Transport and General Workers Union lidé, kteří dřív byli nebo stále ještě zůstávali členy socialistických stran a irský syndi-

kalismus navzdory své militantnosti jen zřídka dával najevo protistátní a protistranické citění jiných syndikalistických hnutí.

Zdá se, že “revoluční” syndikalisté prostě neměli trpělivost s Druhou internacionálou a její těžkopádnou verzí socialismu, která dominovala levici, ale nebyli proti “revolučním” stranám jako takovým. Svědčí o tom i masové sběhnutí “revolučních” syndikalistů k bolševismu v období těsně po ruské revoluci. Kolaborace s buržoazií se však neomezovala jen na nominálně apolitické “revoluční” křídlo syndikalismu. Zajímavým příkladem anarchosyndikalismu na špatné straně třídní barikády, který se udál dvacet let před neslavným vstupem CNT do španělské vlády, je mexická zkušenost.

Mexická revoluce – Casa del Obrero Mundial

Během prvních dvaceti let 20. století pohltila Mexiko revoluční vřava. Nejrůznější “konstitucionalistické” (tj. demokratické) kapitalistické frakce soupeřily navzájem o moc a přitom se pokoušely svrhnout diktaturu generála Porfiria Diaze. Mezitím se uprostřed tohoto chaosu agrární hnutí (bezzemci) Emiliana Zapaty a vznikající městská dělnická třída pokoušely bránit své vlastní zájmy. Rolníci se zapojily do guerrillové činnosti proti různým “revolučním” vládám s cílem sebrat velkostatkářům půdu domorodého obyvatelstva a uhájit si ji. V letech 1906-1915 hrála vůdčí úlohu při snaze o propojení agrární a proletářské revolty Partido Liberal Mexicano (PLM). Začala na vyspělé levicově liberální demokratické pozici a pod vlivem bratří Magonů se PLM vyvinula v anarchokomunistickou organizaci s vlastními guerrillovými jednotkami, které se zapojily do vyvlastňování půdy v regionu Baja California a mimo jiné oblasti vedla stávky ve Veracruz. PLM volala po “Tierra y Libertad” (Půda a svoboda), tedy po okamžitém vyvlastnění velkostatkářů a šéfů a po zrušení státu.

Rudé bataliony

V roce 1912 bylo zformována anarchosyndikalistická Casa del Obrero Mundial (Ústředí pracujících světa) a rychle do svých řad přitahovala městské dělníky z Mexico City. Jenže během tří let anarchosyndikalisté organizovali Rudé bataliony, aby bojovali při obraně mexického státu! Ačkoliv Casa vznikla s typickou antipolitickostí a touhou soustředit se na ekonomický boj, několik faktorů ji dovedlo k tomu, aby podpořila jednu buržoazní frakci – konstitucionalistické síly Venustiana Carranzy – proti rolníkům a jejich spojencům z PLM. Zaprvé, anarchosyndikalisté pohlíželi na průmyslový proletariát jako na organizovaný předvoj sociální revoluce a to i navzdory faktu, že tvořil jen maličkou menšinu mexického pracujícího obyvatelstva. Hlásali, že tento předvoj je třeba co nejrychleji rozvíjet a rozšiřovat a anarchosyndikalisté usilovali o to, co považovali za nejlepší podmínky pro tento rozvoj.

Zadruhé, anarchosyndikalisté považovali agrární hnutí za v zásadě reakční, odhodlané vrátit čas zpátky a odmítající “pokrok” v technologii a poznání, který kapitalismus přinesl.

Poukazovali na pobožnost zapatistů a jejich celkovou “zaostalost” jakožto na důkaz jejich nebezpečnosti pro “vyspělé” složky pracující třídy. A konečně – a to je nejdůležitější – anarchosyndikalisté věřili, že pokrokový, demokratický buržoazní stát, který Casa nabízel svobodu organizovat se (a vlastně Casa podněcoval, aby se organizovala!), je třeba bránit proti “reakci”, ať už rolnické nebo antikonstitucionalistické.

Poté, co anarchosyndikalistické Rudé bataliony sehrály svoji úlohu při “záchraně” mexického státu, došlo k nevyhnutelnému. Na jaře 1916, po druhé ze dvou generálních stávek onoho roku, se konstitucionalistická vláda obrátila proti Casa, rozpustila Rudé bataliony a násilně zavřela syndikáty. Neschopnost anarchosyndikalistů uvědomit si, navzdory veškeré své verbální protistátnosti, třídní povahu státu, je dovedla k tomu, že se postavili proti ryze revolučním hnutím.

Bolševizace a “konec masového syndikalismu”

Vrcholem syndikalismu bylo bez pochyby období (zhruba) let 1895-1914. V tomto období byl na mezinárodní úrovni v hnutí pracujících jediným proudem, který nabízel alternativu k mainstreamové sociální demokracii, syndikalismus. Samozřejmě, že lze tvrdit, že většina syndikalismu byla svým obsahem, ne-li formou, sociálně demokratická.

Avšak i přes tvrzení leninistů o opaku, nebyl to ani zdaleka konec celého příběhu a revoluční vlna, která po ruské revoluci v roce 1917 zaplavila svět, rovněž přinesla po čtyřech letech světové války “oživení” syndikalismu. Syndikalismus však teď měl dva nové rivaly, bolševismus a komunismus rad či levý komunismus.

Triumf bolševismu v Rusku vyslal nárazové vlny do celého hnutí pracujících. Sociálně demokratické strany si všude vytvářely budoucí bolševické frakce. Tyto frakce se dříve či později odtrhly od starých stran a vytvořily komunistické strany vymodelované podle ruského příkladu. Řada z těch nejprvnějších komunistických stran však vzešla ze syndikalistického, anarchosyndikalistického a anarchistického hnutí. CGT ve Francii si vytvořila mocnou komunistickou-syndikalistickou frakci; IWW ve Spojených státech postihla pohroma vnitřních bojů mezi zarytými průmyslovými odboráři a pučícími bolševiky; mnozí čelní britští předváleční syndikalisté jako Tom Mann rychle tíhli k zárodečné komunistické straně. Imponovala jim dynamičnost bolševismu a jeho zdánlivý rozchod se sociální demokracií, a proto bývalí syndikalisté všude tvořili původní členskou základnu takových stran.

I mezi anarchisty působil bolševismus jako magnet a to hlavně, protože byl spojen se sověty, organizacemi rad, které se zdály být alternativou ke státní organizaci.

Dělnické rady

Když dorazily zprávy, že v socialistické vlasti není všechno úplně růžové a poněvadž se bolševismus pokoušel vytvořit jak Třetí internacionálu politických stran tak Internacionálu rudých odborů pod jejich přísnou kontrolou, začal se objevovat disent. Řada nejranějších kritiků Moskvy však nebyli syndikalisté ale marxisté, kteří předtím působili v socialistických politických stranách. Tito militanté začali zpochybňovat odborovou a parlamentní politiku bolševiků a jejich nejbližších imitátorů. Skupiny jako Workers Socialist Federation v Británii, Komunistická dělnická strana Německa a podobní "leví" komunisté (míněna "levice" Třetí internacionály) spatřovali ve zkušenostech revolučních dělnických rad (nebo sovětů) v Rusku v roce 1917 a v Německu v roce 1919 formu, kterou – jak to chápali – naberou nové boje. Poté, co vystoupili proti bolševikům a v roce 1921 se pokusili vytvořit svoji vlastní internacionálu (původní 4. internacionála!), vešel tento proud ve známost jako komunismus rad. Organizace komunistů rad se masovosti přiblížily jedině v Německu, ačkoliv existovaly i v zemích jako Holandsko, Francie, Belgie a Británie. Ve stejné době se prostřednictvím vzniku MAP (Mezinárodní asociace pracujících) začalo reorganizovat mezinárodní syndikalistické hnutí. Roku 1922 si syndikalistické hnutí mohlo pořád ještě nárokovat velké odbory jako třeba Unione Sindicale Italiana (500 000 členů), Confederacao General do Trabalho v Portugalsku (150 000) a Freie Arbeiter Union v Německu (120 000). V roce 1923 se k nim připojila španělská Confederacion Nacional de Trabajo (CNT). Roku 1923 však už začínala leninistická/stalinistická doba ledová a z druhé strany se syndikalismus dostával do sevření vznikajícího fašismu a tak – mírně řečeno – čelil obtížnému období. Během 10 let byla jedinými zbylými masovými odbory CNT. Ostatní teď byly zredukovány na skupiny militantů roztroušené v exilu nebo žijící v poloilegálních podmínkách. Do roku 1936 zbyly už jen malé propagandistické skupinky v nejrůznějších zemích, hrstka minoritních odborů a dvoumilionová CNT, která měla sehrát historickou úlohu ve španělské občanské válce a revoluci.

Do roku 1936 se jak anarchistické tak syndikalistické hnutí nalézalo ne-li v exilu nebo ilegalitě tak v podobě minoritních organizací. Coby oběti dvojího útoku kapitalistického státu a bolševismu byli Industrial Workers of the World redukováni na stín své bývalé síly; největší členské sekce Mezinárodní asociace pracujících, s výjimkou španělské CNT, byly účinně rozdraceny fašismem, marginalizovány nebo ustoupily k otevřenému reformismu (například Švédská ústřední organizace pracujících).

Hlas stále ještě fungujících specifických anarchistických organizací čím dál tím víc přehlušoval planý rámus stalinismu a jejich marginalizace odrážela všeobecnou politickou porážku pracující třídy během meziválečných let.

A tak, když v červenci 1936 vypukla španělská občanská válka a revoluce, všechny naděje libertinských revolucionářů se zaměřily na události ve Španělsku a na činy španělské pracující třídy.

Španělská revoluce

Situace ve Španělsku byla výjimečná v tom, že organizovaný stalinismus byl marginální a až do roku 1936 požíval mezi pracující třídou malého vlivu. Jedinou věrohodnou alternativu k sociálním demokratům z Partido Socialista Obrero naopak tvořili anarchisté a anarchosyndikalisté. PSO dokázala kombinovat revoluční rétoriku se zcela reformistickou a konstitucionalistickou praxí a dělítko v politice španělské pracující třídy se dalo zhruba narýsovat mezi revolučním libertinstvím (anarchisté a CNT) a reformistickým autoritářstvím (PSO a Union General de Trabadores).

Když reakční vojsko, vedené generálem Frankem, povstalo 19. července 1936 proti buržoazní republice, odpovědí vlády byla nečinnost, zatímco dělníci z CNT byli mezi prvními, kdo použili ozbrojený odpor.

V mnoha důležitých centrech i na venkově, kde byl pokus o

puč poražen, nebo vojsko zůstalo loajální Republice, bylo libertinské hnutí pracujících, které se skoro všude chopilo důležitých iniciativ, pánem situace. Členská základna CNT a dalších organizací, inspirována potenciálem pro osvobození, začala uvádět v praxi jistou formu kolektivizace továren a půdy, která za daných okolností nemohla než nedosáhnout libertinského komunismu, ale ukázala tvůrčí a organizační potenciál pracující třídy.

Do konce roku však představitelé CNT zaujali pozice v republikánské vládě a kvůli vítězství ve válce účinně odvolali třídní válku ve prospěch “antifašistické jednoty”. Dříve miniaturní Španělská komunistická strana se stala hlavním vládním hráčem, kolektivy a organizace dělnických milicí se dostaly pod palbu a zdálo se, že revoluce bude zardoušena hned u svého zrodu. Odpovědí těch, kdo chtěli v revoluci pokračovat, bylo povstání “květnových dnů” roku 1937 v Barceloně, jež samo bylo produktem další provokace, tentokrát stalinistické, proti pracujícím z CNT v telefonní ústředně. Dělníci znovu bojovali o kontrolu nad ulicemi, jen jim tentokrát podrazilo nohy vedení CNT.

Selhání anarchistů

Leninisté (kteří by sami neváhali vstoupit do jakékoliv vlády, kdyby měli jen poloviční šanci) často metají anarchistům do tváře činy CNT, to, že vstoupila do vlády, že zradila revoluci. Obvykle se to uvádí jako důkaz “konce anarchismu” coby revoluční teorie/hnutí. Španělská zkušenost určitě znamená konec určitého typu anarchismu. Ale vina za třídní kolaboraci a zradu skutečně neleží jednoduše na CNT. Koneckonců, přes dlouhotrvající vztah mezi těmito odbory a anarchismem, CNT zůstala odborovou organizací, jejíž struktury si nehledě na její demokratickou povahu vyvinuly svoji vlastní autonomii a byrokracii, která měla svůj vlastní život. Náchylnost této odborové organizace k reformismu a začlenění se odhalila během 20. let 20. století, kdy vznikla tendence, které oponovala anarchistickému vlivu uvnitř odborů. Roku 1931 to vyvrcholilo rozkolem, kdy vznikly umírněné anarchosyndikalistické “opoziční odbory”. Nakonec některé z těchto “umírněných živlů” vytvořily parlamentaristickou, reformistickou Syndikalistickou stranu.

FAI

Částečně v opozici k této tendenci a k předchozím pokusům leninistů během 20. let “bolševizovat” odbory založili španělští anarchisté roku 1927 specificky anarchistickou organizaci, Federacion Anarquista Iberica. FAI měla sice pracovat hlavně uvnitř CNT, aby posilovala její libertinskou orientaci, ale existovala samostatně, s vlastním tiskem a vlastní organizační kulturou. FAI pohlížela na CNT jako na hlavní prostředek k dosažení libertinsko komunistické revoluce a faistas byli obvykle nejhodnějšími militanty CNT. Do roku 1936 byly CNT a FAI spolu s Libertinskou mládeží jednotlivými součástmi toho, co bylo kolektivně známé jako libertinské hnutí. Obrovská většina FAI hájila vstup CNT do vlády. “Anarchistický” ministr spravedlnosti, Garcia Oliver, byl fakticky sám považován za obzvláště tvrdého faistu. Nesrovnatelně méně anarchistů takovouto kolaboraci odmítalo a ještě méně jich mělo nějakou alternativu. Nejdůslednější z nich byla skupina známá jako Přátelé Durrutiho, militanté CNT i FAI, kteří si uvědomovali, že účast “anarchistů” ve vládě byla neomluvitelnou chybou a že revoluci ve skutečnosti redukovaly síly, o nichž se mnozí domnívali, že ji povedou. Jejich slovy: “Španělský lid neporazil fašismus ale demokracie.” Spolu s Přáteli Durrutiho můžeme dojít k závěru, že ve Španělsku selhal apolitický anarchismus, čili přesvědčení, že stát a politickou moc lze ignorovat/obeplout a ne je zničit a nahradit mocí pracující třídy.

II. světová válka a dál

Těsně po porážce španělské revoluce a po rozdrčení CNT pod Frankovou diktaturou následovala druhá světová válka a dočasný úpadek anarchosyndikalismu a revolučního syndikalismu. Hloubka porážky, kterou během tohoto období pocíťovali libertinstí revolucionáři, byla téměř nepochopitelná.

Některé čelní anarchosyndikalisty jako třeba Rudolfa Rockera dovedla k podpoře spojenců proti nacistickému Německu a mnozí španělští anarchisté v exilu vlastně bojovali za spojenecké armády v poněkud naivní naději, že s porážkou Itálie a Německa bude “fašistické” Španělsko “osvobozeno”. Jiní anarchosyndikalističtí militanté vedli neohroženou partyzánskou kampaň proti Frankovu režimu, zacož mnozí zaplatili svými životy. Po válce ale bylo syndikalistické hnutí marginálnější než kdy dříve. V západním světě se formoval sociálně demokratický konsensus a studená válka byla na svém vrcholu. Syndikalistické a anarchistické skupiny zůstávaly po celá 50. a 60. léta 20. století maličké, hlavně jako “strážci posvátného plamene” jen s příležitostnými dopady na třídní boj. Měnit se to začalo až s vzestupem třídního boje v Evropě ke konci 60. let 20. století, zejména s událostmi ve Francii v roce 1968 a později v Itálii. Syndikalistické organizace se pomaloučku začaly znovu vynořovat, poněvadž pracující se začínali zajímat o alternativy ke stalinismu a sociálně demokratickému humusu. Frankova smrt v roce 1976 a “demokratizace” Španělska vedly k urychlenému rozvoji dříve ilegální CNT. V Itálii opět odstartovala USI a ke konci 70. let 20. století se MAP zase stala funkční internacionálou, byť internacionálou složenou hlavně z propagandistických skupin.

Syndikalismus dnes

S pádem Sovětského svazu, tzv. “socialistických” zemí a spolu se smrtelnou krizí organizovaného stalinismu zažívají anarchistické ideje a formy organizace nápadný růst a to v neposlední řadě hlavně ve východní Evropě, kde jsou anarchisté často jediným větším “levicovým” proudem. Anarchistická a anarchosyndikalistická hnutí vznikají v Africe, na Středním východě a na indickém subkontinentu, tedy v oblastech, kde předtím neexistovala téměř žádná libertinská tradice. Tím nejrychlejším růstem prochází revolučně syndikalistický a anarchosyndikalistický proud a opět (skromně) expandují dokonce i Industrial Workers of the World.

Tento vývoj je pro nás evidentně vítaný, poněvadž reflektuje opětovné probouzení revolučního potenciálu v pracující třídě, ale má své problémy. Musíme si položit tuto otázku: “Je syndikalistická metoda cestou vpřed?”. Mezi anarchisty, kteří přijali syndikalismus, jsou kritické hlasy a někteří cítí potřebu vyvíjet nové způsoby organizování a uvažování. Někteří si uvědomují potřebu spojit se s ostatními hnutími pracující třídy mimo stávající struktury, například aktivity USI v COBAS (základní výbory) v Itálii. Někteří vidí potřebu “přizpůsobit” syndikalismus komunitním a zájmovým organizacím. Jiní však mají sklon zastávat velice tradiční, dělnicistní vizi o “budování (anarcho) syndikalistických odborů” coby odpovědi na všechno a kritiku syndikalistické metody odmítají jako “marxistickou” nebo antiorganizační.

Anarchistická kritika syndikalistických metod – Malatestou počínaje – nebyla nutně ovlivněna nějakou antiorganizační tendencí nebo sympatiemi k “marxismu”.

V Evropě militanté ze skupiny ruských anarchistů v exilu Dělo Truda začali zpochybňovat ztotožňování anarchismu se syndikalismem a postoj, který libertínové k syndikalismu historicky zaujímalí. Jejich Organizační platforma libertínských komunistů (1926) popisovala “revoluční syndikalismus” jako “pouze jednu z forem revolučního třídního boje,” která sama o sobě naobshuje žádnou “určující teorii”. Naznačovali, že anarchosyndikalismu se nepodařilo odborářství úplně “anarchizovat” a že je k tomu potřeba specificky anarchistická organizace. Rovněž hlásali, že takováto specificky anarchistická organizace by se měla pokoušet o “teoretické ovlivňování všech odborů”, jelikož “...nenalezne-li odborářství v příhodných dobách oporu v anarchistické teorii, obrátí se, ať se nám to líbí nebo ne, k ideologii politických prostátních stran.” Že je toto druhé tvrzení pravdivé, můžeme do velké míry vidět, uvážíme-li evoluci odborů jako třeba francouzská CGT nebo exodus syndikalistických militantů do bolševických stran.

Když na to však přijde, Organizační platforma nám toho mnoho neříká o funkci syndikalismu nebo odborářství. Zdá se, že zkušenosti hnutí rad v Německu a nejrůznější myšlenky, které z nich vzešly, jí minuly. Japonský anarchokomunistický teoretik Hatta Šuzo současně hlásal, že syndikalismus je reflexí struktury průmyslového kapitalismu, a proto nese riziko okopírování hierarchických společenských vztahů, zejména prostřednictvím pokračující dělby práce. Tvrdil, že protože syndikalisté volají po tom, aby doly kontrolovali horníci, ocelárny oceláři atd., mohla by tato dělba skončit opětovným vytvořením státu coby arbitra mezi konfliktními zájmy. Jak sám říkal: “Ve společnosti, která je založena na dělbě práce, by ti, kdo jsou zapojeni do životně důležité výroby (jelikož tvoří základnu výroby) měli větší moc nad koordinační mašinérií než ti zapojení do jiných linií výroby. Bylo by tu tudíž reálné nebezpečí, že se objeví třídy.” (Sebrané spisy: Anarchokomunismus, Tokio 1983) Anarchokomunisté v Japonsku měli sklon upřednostňovat po úspěšné revoluci návrat k půdě, kdy by průmysloví dělníci přinesli své dovednosti a technologie zpět do svých vesnic. V převážně venkovské společnosti, v dějinném období, kdy byli tovární dělníci prostřednictvím rodiny obecně stále ještě spjati s půdou, mohla tato perspektiva dávat nějaký smysl. Primitivisté si povšimnou.

Sebeorganizace pracující třídy a permanentní ekonomické organizace

Většina (ale bohužel rozhodně ne všichni) anarchosyndikalistů by souhlasila s ACF, že stávající odbory nejsou nositeli sociální revoluce. Někteří mohou rovněž souhlasit, že permanentní ekonomické organizace (tj. odbory) mají tendenci integrovat se prostřednictvím své úlohy zprostředkovatelů či představitelů do mechanismů vykořisťování a vytvářet si byrokratické struktury a způsoby fungování. Tvrdili by však, že anarchosyndikalistické odbory jsou současně ekonomickou i “ideologickou” organizací, a proto jsou odolné vůči kooptaci a byrokratizaci.

“Uvědomějí” anarchisté uvnitř anarchosyndikalistických odborů jsou chápáni jako pojistka proti “zkorumpování” organizace a nehierarchická struktura brání rozdílu mezi členskou základnou a jejími delegáty, čímž zabraňuje rozvoji vrstvy s odlišnými zájmy než má zbytek členstva. Ačkoliv tato idea “uvědomělé” anarchistické menšiny v odborech byla a je v syndikalistickém hnutí obvyklá, rovněž bývá odmítána mnoha “čistými” syndikalisty.

Degenerace

My však tvrdíme, že všechny odbory, nehledě na jejich původní politickou orientaci (a to včetně anarchokomunistické), mají tendenci být neúprosně vtahovány do zprostředkující úlohy a nakonec se stát brzdou autonomního třídního boje. Revoluční militanté proti této integraci do kapitalismu obvykle zuby nehty bojují, často s dočasným úspěchem. Jsme přesvědčeni, že dějinná zkušenost hnutí pracujících to dosvědčuje.

Jak k této “degeneraci” dochází? Zaprvé, anarchosyndikalistické odbory stejně jako všechny ostatní odbory musí být schopné tady a teď získat pro pracující “lepší úděl”, jinak zůstávají malými, v zásadě politickými organizacemi. Dokud anarchosyndikalistické odbory zůstávají malé a co je důležité, šéfové je neuznávají, organizují ty nejmilitantnější třídně uvědomělé pracující a mohou se zapojovat do “divokých” akcí. Udrží si “revolučního ducha”. V obdobích zvýšeného třídního boje (k němuž mohly přispět i jejich aktivity) odbory rostou. Dokážou-li úspěšně dovést k vítězství stávkou, okupací atd., přitáhnou více členů. Budou čelit situaci, kdy je budou šéfové/management nuceni uzнат, aby s nimi mohli vyjednávat. Jestliže v tomto bodě anarchosyndikalistické odbory nebudou vyjednávat, pak ztratí důvěru svého širšího členstva a tak budou nuceny buď se stát uznávaným odborovým tělesem, nebo ze situace vycouvat. A jelikož pracující musí – někdy na této straně revoluce – vyjednávat, nemůže nás překvapit, že anarchosyndikalisté se rozhodují pro první možnost. Jakmile je po období intenzivního boje, anarchosyndikalistické odbory stojí před volbou vykonávat všechny ty všední, rutinní úkoly, které musí vykonávat kterékoliv jiné odbory, nebo se vrátit do postavení marginální síly na pracovišti a ponechat otevřenou cestu reformistickým odborům. Rozhodnou-li se pro druhé, tak už se vlastně nejedná o odbory, ale o (víceméně) revoluční skupinu na pracovišti. Lze říci, že anarchosyndikalistické odbory zůstávají revoluční (tj. dynamická síla v třídním boji) jen natolik, nakolik nejednají jako odbory. Tento proces názorně předvádí vývoj Dokařské koordinace ve Španělsku, Coordinadora, která vznikla v 70. letech 20. století. Ačkoliv tato organizace nebyla specificky anarchosyndikalistická (či vlastně vůbec syndikalistická), byla založena na antibyrokratické, antistranicko politické, třídní a silně “demokratické” struktuře, která zahrnovala i členy CNT. Zrodila se z bojů v přístavech a v širší španělské pracující třídě a organizovala se prostřednictvím masových shromáždění, a proto se Coordinadora jevila jako příklad permanentní “odborové” organizace, která nepodlehne byrokratizaci, rutinérství a třídní kolaboraci.

Léta se Coordinadora účastnila bojů, které si udržovaly svoji bojovnou sílu a získávala si obdiv libertinských revolucionářů. S pomalým slábnutím těchto bojů však organizace ztrácela na dynamičnosti a čím dál víc připomínala tradiční odbory a to i navzdory heroickému úsilí antikapitalistických militantů, kteří v ní byli. Coordinadora je dokonalým příkladem toho, že byrokracie je přirozeným vedlejším produktem ekonomických organizací v obdobích “porážky”.

Úloha revolucionářů

Takže, když odmítáme myšlenku budování “alternativních”, syndikalistických odborových struktur, co vlastně ACF obhazuje, když dojde na organizaci na pracovišti? V jistém smyslu na tuto otázku odpovídá zkušenost pracující třídy v boji. V dobách bouří, průmyslových nebo komunálních, si pracující třída vytvářela organizační formy, s nimiž bojovala za své zájmy. Nejzřejmějšími příklady jsou sověty z ruské revoluce, rady z německé a italské revoluce, rady z maďarské revoluce, akční výbory ve Francii v roce 1968, ale je tu i bezpočet dalších.

Koordinační výbory francouzských pracujících během 80. a 90. let 20. století, COBAS v Itálii ve stejném období, stávkové výbory mezi donbaskými horníky na Ukrajině atd. I tyto “spontánní” organizace pracující třídy se mohou zbyrokratizovat/mohou zdegenerovat (vzpomeňte si na osud sovětů v “Sovětském” svazu!), ale typické pro ně je, že poté, co skončí úkol, k němuž byly vytvořeny, rozpustí se.

Spontaneismus

Na rozdíl od některých anarchistů a “radovců”, kteří mají sklon ke “spontaneismu” a odmítání jakékoliv organizace, chápeme potřebu organizované intervence revolucionářů na pracovišti i v komunitě. V Británii je například taktika anarchosyndikalistů (Solidarity Federation) zakládat sítě militantů v různých odvětvích taktikou, kterou bychom podpořili. Spíš než jako základ konečných “všeobecných” odborů bychom však takové koordinace chápali jako prostředek k budování revolučních skupin na pracovištích spojených s militanty lokálně i v širším rozsahu. Takové skupiny by dělaly propagandu, organizovaly by skupiny odporu, zasahovaly by do bojů a neustále by prosazovaly sebeorganizaci. Když by vypukly boje, tyto sítě by koordinovaly akci a prosazovaly by vytváření stávkových a bojových výborů mimo kontrolu odborů. Když boje končí, tyto skupiny si udržují organizovanou přítomnost a spojují militanty, aby tak pracovaly pro další boje. Takovéto skupiny by byly propojeny, ne odborovou strukturou, ale organicky s revoluční organizací i místním libertinským hnutím.

Závěr

Jak jsme konstatovali na začátku, anarchosyndikalismus je ve světovém měřítku ve stavu obrody. S pádem “reálného socialismu” (tj. státního kapitalismu v sovětském bloku) rostoucí počet militantů z pracující třídy hledá alternativy. Syndikalismus se jeví jako “hotová” alternativa k odborům a jejich sociálně demokratickým/leninistickým obhájcům. Přáním našeho článku bylo podpořit kritickou debatu o tom, zda je syndikalistický (včetně anarchosyndikalistického) model cestou vpřed v boji. Jsme přesvědčeni, že není a že libertinovému musí seriózně promyslet celou otázku organizace na pracovišti i mimo ně. Další diskusi na toto téma vítáme.

(převzato z časopisu Organise! č. 46-48)

STARÉ DOBRÉ ODBORÁŘSTVÍ

Wildcat (Velká Británie)

Rok 1842 byl pro proletariát Britských ostrovů velice významný. Pozitivní bylo, že na jedné straně to byla doba velkého boje proti snižování mezd, ale na druhé straně negativní bylo, že tento rok znamenal vytvoření prvního moderního celonárodního odborového svazu. Jednalo se o Hornickou asociaci Velké Británie a Irska, organizaci každým coulem stejně protidělnickou jako dnešní odbory a používající k podryvání bojů

dělníků za jejich zájmy téměř identické metody. Byla to významná událost pro proletariát celého světa, jelikož forma odborového svazu (jakmile dojde k jejímu zdokonalení) bude exportována do všech koutů světa. Organizování do odborů sice nebylo jedinou důležitou událostí v „domestikaci“ proletariátu Británie, ale je jedním z nejjasnějších příkladů obecného trendu směřujícího od nekontrolovatelných rozvášněných davů 18. století k pasivitě moderního Labouristického hnutí.

Nejprve ale začneme masovými stávkami a vzpourami, protože k odborům se ještě dostaneme. V polovině roku 1842 byly podmínky dělnické třídy ještě zoufalejší než obvykle. V některých průmyslových městech byla polovina obyvatelstva nezaměstnaná a ti, kdo měli dost „štěstí“ a pracovali, byli často najímáni jen krátkodobě a podrobni častému snižování mezd a zrychlování tempa práce. První známka odporu se objevila v květnu ve West Bromwich, když horníci vstoupili do stávkou. Stávkou sice rozbila policie a armáda a dělníci byli nuceni přijmout 10% snížení mezd, ale pouhých čtrnáct dní od jejího konce začalo stávkovat 10 000 hutníků a havířů v Black Country. Odtud se potíže rychle rozšířily do Severního Staffordshiru a koncem července již byly zavřené všechny tamní doly a průmysl se zastavil v celém středu země. A to byl jen začátek.

Textilními městy táhly velké davy stávkujících a dalších proletářů, přičemž vyprazdňovaly továrny a zaplňovaly ulice. Mnozí měli tyče a neváhali k rozšíření boje použít sílu. Vytahovali zátky z továrních kotlů, takže v Lancashiru a Yorkshiru stávka vešla ve známost jako Bouře zátkových spiklenců. V Sheltonu a Severním Staffordshiru, v dolech lorda Granvilla, vyletěly do povětří dvě vysoké pece. Ještě po dvou letech nebyly nahrazeny. V yorkshirském Bingley stávkující vyhrožovali, že vypálí každou fabriku, která bude dál pracovat. A mysleli to vážně.

Policejní sbor v té době sotva existoval. Například ve skotském městě Airdrie se jeden superintendant a čtyři konstáblové pokoušeli kontrolovat hornickou komunitu čítající 33 000 lidí! Celý sbor ve Staffordshiru měl 184 mužů. Velice běžné bylo osvobozování vězňů. 6. srpna se v reakci na zatčení tří havířů pro žebrotu prohnal severostaffordshirským Burslemem obrovský dav. Vtrhl na policejní stanici, osvobodil ony muže a pak vytloukl všechna okna na radnici. O pár dní později v témže městě Thomas Powys, policejní soudce a zástupce pána hrabství, přikázal vojákům střílet do demonstrace stávkujících na trhovém náměstí. Jeden byl zabit a mnozí zraněni. Dav 500 lidí vytáhnul podpálit Powysův dům. Později byly vypleněny a vyhořely domy různých bohatých šmejdů. Uhlobaroni a policejní soudci se stali terčem speciálního zacházení. Stejně tak i duchovenstvo – většina z nich kázala na podporu uhlobaronů a někteří z nich dokonce sami byli uhlobarony. Bůh možná odpouští, ale proletariát ne!

K mnoha prvním střetům docházelo kvůli pokusům úřadů zasáhnout proti pytlacení a krádežím zeleniny, které nabíraly ohromných rozměrů. V Cheshiru byla zformována speciální jízdní jednotka, která měla zajistit rychlé informování armády o útocích na statky.

Když v září stávkové hnutí skončilo, bylo to pro dělníky částečné vítězství i navzdory brutální represi ze strany státu – stovky lidí skončily ve vězení a rozsudky k deportaci na více než 20 let byly běžné. Zaměstnavatelům se ale nepodařilo prosadit rozsáhlé snížení mezd (kolem 25%), jak měli v úmyslu. Někteří dělníci (jako třeba přadláci z Boltonu) si dokonce vydobyli drobný nárůst mezd. Celou situaci dobře shrnul Richard Pilling, hutník souzený za volání svých spolupracovníků do stávky, když šéfové oznámili snížení mezd. U soudu řekl, „Kdyby nebylo opožděného boje, pevně věřím, že tisíce lidí by zemřely hladem.“

Bylo jasné, že dělníci tohoto vítězství nedosáhli poklidným přerušením práce, ale tradičními metodami, jako byly nepokoje, osvobozování vězňů, drancování a vypalování domů bohatých, krádeže, sabotáže a nedemokratické šíření stávek přímým kontaktováním dalších skupin dělníků. Četné odbory založené krátce nato se bezostyšně pustily do potlačování všech těchto aktivit ve prospěch zákonnosti, mírumilovného chování a občas i mýtu „generální stávky“, v níž dělníci dosáhnou nápravy všech křivd bez jediného výstřelu.

Hornická asociace nebyla jediným tehdy vytvořeným odborovým svazem. Roku 1843 byl založen Svaz hrnců a Sdružení přadláků bavlny. V roce 1845 se místní orgány tiskařů sjednotily v Národní typografické asociaci. Do celonárodních spolků byli přijímáni i krejčí, obuvníci, skláři a výrobci parních motorů. Hornická asociace však byla vzhledem ke své síle (v jedné fázi zřejmě měla asi 100 000 členů) a důležité úloze, kterou horníci sehráli ve vlně stávek a bouří, tím nejvýznamnějším svazem.

Odbory, včetně Hornické asociace, se otevřeně stavěly proti všem formám boje kromě poklidného přerušení práce. Na jedné ze zakládajících schůzí Hornické asociace ve Wakefieldu v listopadu 1842 se od všech dolů chtělo, aby jmenovaly své delegáty, a naléhalo se na ně, aby svým mottem učinily „jednotu, klid, zákon a pořádek“. To znamenalo přijmout logiku kapitalistické ekonomie, jelikož existuje-li nadbytek práce, dělníci zjevně nemohou mírumilovnými stávkami nic moc dosáhnout. Což neznamená, že nemohou vůbec bojovat – jen musí používat odlišné metody. Boje roku 1842 šly proti ekonomické logice, odehrávaly se uprostřed „recese“ a byly úspěšné tam, kde by mírumilovná stávková akce nepochybně selhala. A nebyl to jediný způsob, kterým se odbory pokoušely prosadit ekonomickou logiku – Hornická asociace pravidelně apelovala na zaměstnavatele, aby se spojili s dělníky a společně požadovali vyšší ceny uhlí!

Toto období bylo zásadní nejen pro rozvoj moderních odborů, ale také moderní sociálně demokratické politiky. Národní sdružení sjednocených profesí pro ochranu práce, jež bylo vytvořeno v roce 1845, dokonce vážně debatovalo o založení Labour Party. Tento konkrétní útok na proletariát si ale naštěstí musel ještě dalšího půl století nebo tak nějak počkat.

Rovněž to byla důležitá doba pro státní reformu pracovních podmínek, čili pro plánované preventivní ústupky dělnické třídě, které měly v dlouhodobém horizontu vykoupit sociální smír. Byl to rok *Zprávy Midlandské těžební komise* a *První zprávy Komise pro děti a mladistvé osoby* – jednalo se o první oficiální odhalení rozšířeného zaměstnávání dětí (často posílaných do dolů ve věku čtyři či pět let) a ořesných podmínek, za nichž pracovaly. Obnovila se parlamentní agitace za desetihodinovou pracovní dobu pro ženy a mladistvé v bavlnářském průmyslu. Vedli ji konzervativní lidumilové jako třeba lord Ashley (později lord Shaftesbury) a nakonec z ní v roce 1847 vzešel zákon. Roku 1848, když se mnozí buržoazní komentátoři domnívali, že Británie stojí na pokraji revoluce, státní tajemník napsal lordu Ashleymu: „Bez váhání prohlašuji... že schválení Zákona o desetihodinové pracovní době v tomto rušném období udrželo tato rozlehlá hrabství v klidu.“ V roce 1864 Gladstone v Dolní sněmovně prohlásil, že tento zákon prospěl, „jak ke zmírnění lidského utrpení, tak k připoutání důležitých tříd společnosti k parlamentu a vládě.“ Na první pohled to může vypadat, že toto „hnutí“ příliš nesouviselo s tím, co se skutečně dělo v dělnické třídě, ale mezi odborářstvím a filantropickými reformátory existovaly četné spojitosti.

Hornická asociace vydala řadu rezolucí velebících dílo lorda Shaftesburyho a neustále jej zásobovala údaji. Jednou jí odpověděl s tím, že on je, „pouhým nástrojem a bez pracujících tříd za zády by měl pramalou moc.“

Chartismus

Většina těch, kdo se tehdy angažovali v zakládání odborů, zejména pak Hornické asociace, by se označila za „chartisty“. Což znamenalo, že podporovali „šest bodů Charty lidu“ ohledně reformy parlamentu. Tyto body zahrnovaly: volební právo pro dospělé muže, žádné majetkové předpoklady, každoroční svolávání parlamentu, rovnoprávné voličské obvody, platy pro poslance a tajnou volbu. Tato charta byla poprvé formulována v roce 1836 Londýnským sdružením pracujících lidí – malým spolkem vytvořeným na popud bohatého, radikálního poslance Francise Place – pro specificky dělnické publikum. Jejich program byl sotva originální – o 58 let dříve jistý major Cartwright předložil Dolní sněmovně zákon obsahující stejných šest bodů.

Jak si můžeme představit, chartismus byl skutečně širokou církví, pojímající každého od těch, kdo si mysleli, že volební právo pro dospělé muže jaksi umožní trochu lepší správu země, až po ty – jako byl třeba James Bronterre O'Brien – kdo upřímně věřili, že povede ke zrušení soukromého vlastnictví. Četní pokrokoví historici píší, že se jednalo o „revoluční požadavek“ – samozřejmě „na tehdejší dobu“. Nebudeme ztrácet čas snahami o vyvrácení této absurdní představy a pouze položíme rétorickou otázku: jak to, že roku 1847 slavného chartistického vůdce Fearguse O'Connora zvolili do parlamentu středostavovští voliči z Nottinghamu, a to bezproblémovou většinou?

Chartismus bývá často popisován jako „první organizace dělnické třídy“. Přesnější by bylo označovat jej za maloburžoazní hnutí zasvěcené kooptaci boje dělnické třídy. Záměrem chartismu vždy bylo usměrňovat vztek dělnické třídy do požadavků na rozšíření volebního práva. Když byla roku 1848 ve většině Británie městská centra dělnické třídy zachváčena stávkami a bouřemi, chartisté reagovali... masivní doputací k parlamentu, i když se tedy nemohli rozmyslet, zda mají apelovat na kabinet, nebo přímo na královnu.

Jak lze od hnutí s tak konzervativními cíli očekávat, jeho hlavní aktivity spočívaly v organizování peticí obracejících se k parlamentu (s milióny podpisů) a masových mírumilovných demonstrací a shromáždění (statisíce lidí). Skutečnost, že dokázali poklidně shromáždit tolik proletářů, ukazuje, jak moc byla dělnická třída do 30. let 19. století zkrocena. Francis Place si toho samozřejmě povšimnul. „Podívejte se i na takový Lancashire,“ psal měsíc po brutálním policejním masakru prodemokratické demonstrace u „Peterloo“ (Svatopetrská pole u Manchesteru) v roce 1819:

„Běžně a případně se říkalo ‚Lancashirská bestie‘. Až do nedávna by bývalo nebezpečné při jakékoli příležitosti shromáždit třeba jen 500 z nich. Přinejmenším by došlo k vyplenění pekařství a řeznictví. Dnes lze sebrat dohromady 100 000 lidí, aniž by následovaly bouře. A proč? ... Lid má cíl, jehož sledování mu v jeho vlastních očích dodává na důležitosti, podle jeho vlastního mínění jej pozvedává, a tak titíž jedinci, kteří by bývali vůdci bouří, udržují klid.“

Byli však i tací, kdo věřili, že cílů Charty dosáhnou povstaleckými prostředky. Byli známi jako „fyzická síla“ chartistů, čili opak „mravní síly“ chartistů. Občas skutečně dělali čest svému jménu. Například jedné noci v listopadu 1838 vpochodovalo několik tisíc dělníků do Newportu s úmyslem osvobodit uvězněného chartistického vůdce Vincenta. Vedl je Frost, kterého právě vyhodili z jeho místa úředníka se soudní pravomocí a jenž byl předsedou právě rozpuštěného Chartistického konventu. Zaútočili na ně vojáci a speciální konstáblové a deset dělníků zahynulo. Velice běžná byla i násilná rétorika. Slavný chartistický „extremista“ Julian Harney jednou svému publiku radil, aby nosili, „v jedné ruce mušketu a petici v druhé“ - starší příklad „pušky a volební urny“! Koneckonců to ale byla doba, kdy byla legitimita státu malá a idea chopit se zbraní byla v dělnické třídě velice rozšířená. Harney o zimě 1838-9 napsal:

„Ve vesničkách ležících u Newcastlu brali volání do zbraně poměrně doslova... silnou tradici vlastnického paternalismu nahradil krajně třídně uvědomělý chartismus a kuřince, malé dělo, kameninové granáty, kopí a ‚havraní‘ pařáty nebo ježci – kusy železa s čtyřmi hroty, které bylo možné rozsypat po cestě proti koním kavalerie – se vyráběly ve velkém množství. Byly to lokality jako tato, které, když se šuškanou doslechly, že na velkém štedrodenním mítinku v Newcastlu budou vojáci, vysílaly kurýry zjistit, zda si s sebou mají vzít zbraně.“

Povstalecká tradice

*„Rovnostářská revoluce začala,
zajdu si domů pro pušku,
a zastřelím wellingtonského vévodu.“*

^^^ pouliční písnička z derbyshirského Belperu, 20. léta 19. století

Od 18. století existovala téměř nepřerušovaná tradice organizovaného násilného odporu vůči kapitálu. 19. století začalo přívalem bouří napříč celou Anglií, které byly namířeny proti vysokým cenám potravin zapříčiněným válkou Británie s Francií. Zdá se, že většina bouří byla předem organizována rozdáváním letáčků. V jednom z Londýna, září 1800, se říkalo: „Jak dlouho ještě budeme tiše a zbaběle trpět, že nás ovládá a na pokraji hladu drží banda žoldáckých otroků a vládních zaprodanců? ... To my jsme suverénem, proberme se ze své letargie. Přijďte v pondělí na Obilní trh.“ Následovaly šestidenní bouře na Obilním trhu. Jiný zase vyzýval „hokynáře, řemeslníky, tovaryše, dělníky a spol.“ k setkání v Kennington Common. Mítinku se povedlo zabránit jen za použití vojáků.

Během prvních dvou desetiletí onoho století se venkovským Irskem valila jedna vzpoura za druhou. Tajné spolky – Mlátiči, Caravati, Shanavesti, Cardeři – používaly různých forem násilí na obranu práv pachtýřů, ke snižování nájmu a cen, k odporu proti odvádění desátků a k vyhánění majitelů půdy. Roku 1806 Mlátiči fakticky získali kontrolu nad Connaughtem. Podle irského generálního prokurátora venkov roku 1811 trpěl „děsivými důsledky ozbrojení rolnictva a odzbrojení panstva.“ Když lord velitel Baron odsuzoval pubertálního chlapce k smrti za krádež zbraní, prohlásil: „Lze snad trpět, aby osoby, jež přes den pracují, v noci vládly?“

Luddité

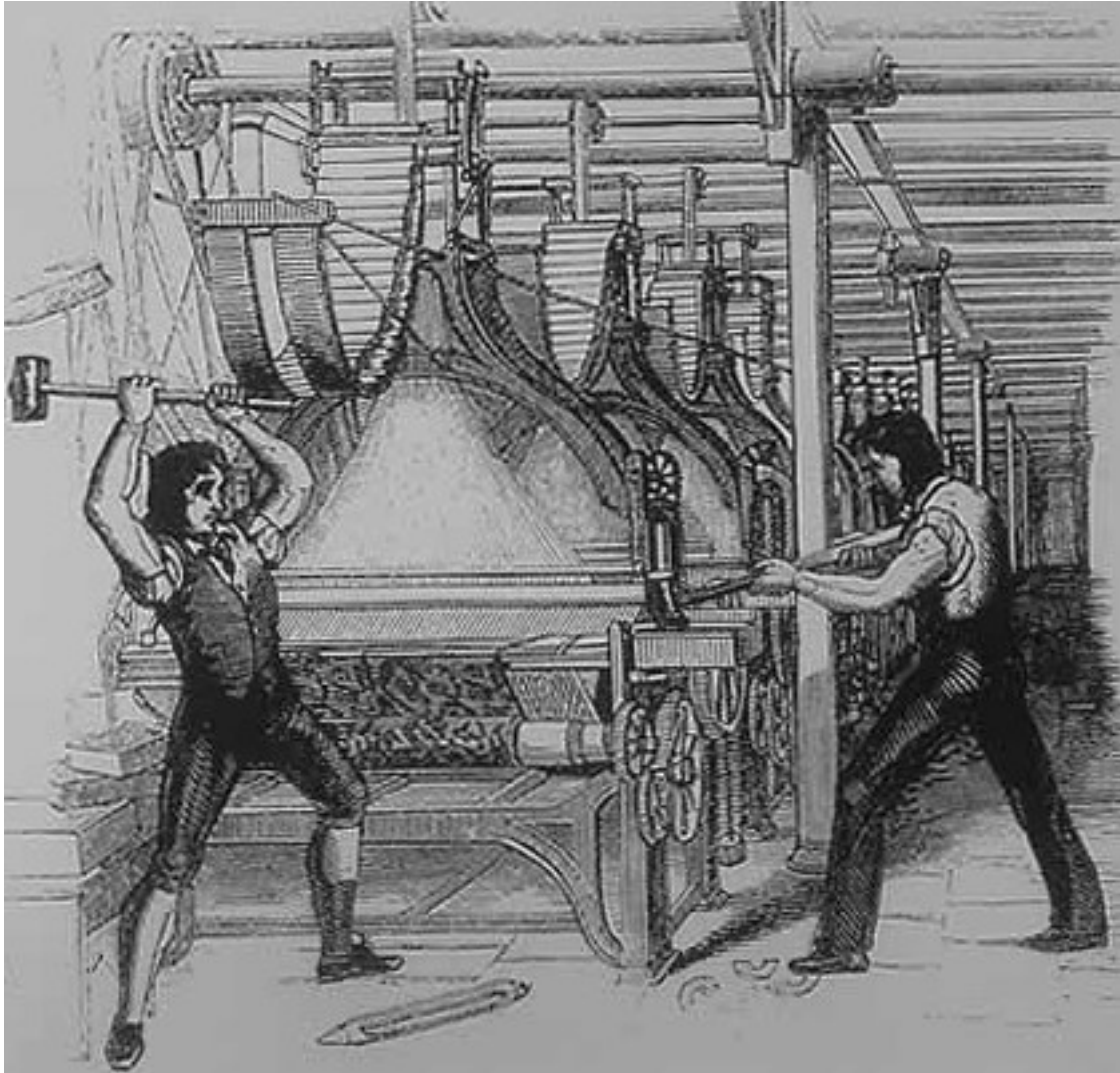
*„V těchto třech hrabstvích agitace za reformu parlamentu
započala právě ve chvíli, kdy byl luddismus poražen.“*

E. P. Thompson, Vznik anglické dělnické třídy

Informace v následující části pocházejí téměř výlučně od E. P. Thompsona. A to z důvodu, že je zřejmě jediným levicovým historikem, kdo o nich napsal něco pořádného. Řada akademiků, kteří se uráčí luddity zmínit, tak nehorázně lezou buržoazii do zadku, že ani nestojí zato je číst – například jeden patolízal je popisuje jako „prostoduché nádeníky... rozbíjející stroje, kterým připisovali odpovědnost za své nesnáze“ (*Věk revoluce*, E. Hobsbawn, str. 55). Na druhé straně Thompson považuje luddismus spíše za legitimní chybu, kterou dělníci udělali na dlouhé a strastiplné cestě, jež vedla ke zvolení Harolda Wilsona. Jak však můžete vidět z výše uvedené citace, je poctivý a často uvádí konkrétní příklady, které odporují jeho pokrokovým, sociálně demokratickým představám.

Z komunistické perspektivy není na zde popisovaných formách akcí nic „zastaralého“. Určitý druh luddistické komunitní organizace by byl případný i dnes pro dělníky z malých, roztroušených pracovišť a co se Kapitána Oprátky týče, pár hořících stohů a rozbitých zemědělských strojů je možná přesně to, co bohatí farmáři potřebují, aby se nechali přesvědčit a podělili se o něco ze svých tučných dotací od EU se svými mizerně placenými dělníky.

Luddistické hnutí se soustředilo kolem tří hlavních průmyslových cílů: zničení poháněných tkalcovských stavů v Lancashiru, zničení postřiháčských rámců v Yorkshiru a odpor vůči zhroucení z zvyklostí v Midlandském pletacím průmyslu. Hnutí ale zašlo daleko za tyto cíle, vtahovalo do sebe proletáře, kteří nepatřili k těmto sektorům, a přicházelo s všemožnými politickými požadavky. Jednalo se o tak silné hnutí, že několik měsíců dokázalo úspěšně vzdorovat 12 000 vojákům, a to nikoli vojenskou konfrontací, nýbrž sociálními prostředky – nezlomnou komunitní solidaritou a šířením nespokojenosti v řadách samotných vojáků. V červnu 1812 zástupce velitele Západního Ridingu prohlásil: „...až na samotná místa obsazená vojáky, měli zemi fakticky pod kontrolou zákon nerespektující... nespokojení obyvatelé, kteří mnohonásobně přečíslovali ty pokojné.“

Yorkshirští „postřihovači“ byli vysoce kvalifikovaní (a dobře placení) dělníci vyrábějící vlněné sukno a jejich postavení ohrožovaly dva důležité vynálezy: česačka a postřiháčský rám. Česačka byl přístroj, který načesával povrch sukna tím, že je prohnal mezi kartáčovými válci. Pocházel minimálně z 16. století, jelikož již tehdy existovalo nařízení Edwarda VI. zakazující jeho využívání. Dělníci od té doby vždy úspěšně bránili jeho širokému využívání. Kdo říká, že pokrok nelze zastavit? Obzvláště intenzivní byl tento boj na konci 18. století. Ve West Country bouřící davy o 1000 či 2000 lidech napadaly nenáviděné přádelny. Roku 1809 parlament zrušil všechny ochranné zákony vztahující se k vlnářskému průmyslu a zahrnující postavení tovaryšstva, využívání česačky a počet tkalcovských stavů, který mohl vlastnit jeden mistr.

Stesky midlandských rámových pletařů (povětšinou z Nottinghamu, Derby a oblasti Leicesteru) byly trochu komplikovanější. Většinou pracovali v průmyslových vesničkách, v dílnách o třech či čtyřech tkalcovských stavech. Ty jim pronajímali jejich zaměstnavatel. Od konce 18. století trpěli prudkým zhoršováním celkových podmínek, jelikož nekontrolovatelný vývoj cen a nekvalitní zboží podřývaly jejich výdělků a řemeslný status. I lancashirští tkalci bavlny byli zvyklí na řemeslnické postavení, jež přímo ohrožoval tovární systém.

Hnutí započalo v březnu 1811 v Nottinghamu. Velkou demonstraci rámových pletařů tehdy rozehnala armáda. V noci téhož dne buřiči, kteří se ani nesnažili maskovat, rozbili ve vesnici Arnold 60 rámu. Dav jim za to provolával slávu. Po několik týdnů docházelo k podobným incidentům v celém severozápadním Nottinghamshiru. Navzdory přítomnosti vojáků a speciálních konstáblů nikdo nebyl dopaden.

V listopadu téhož roku se luddismus objevil v organizovanější podobě. Rozbítí rámu se stalo dílem disciplinovaných band, které se za hluboké noci rychle pohybovaly od vesnice k vesnici. Z Nottinghamshiru se rozšířilo do částí Leicestershiru a Derbyshiru a bez ustání trvalo až do února 1812. 10. listopadu nějaký obchodník s pleteným zbožím bránil své budovy za použití zbraní. Jeden luddita byl zabit, ale

poté, co odnesli jeho tělo, se jeho soudruzi vrátili, vylomili dveře a rozbili rámy. O tři dny později silná skupina ludditů vyzbrojených mušketami, pistolemi, sekerami a kladivy zničila 70 rámu ve velké dílně v Sutton-in-Ashfield.

Útoky se podnikaly jen na ty rámy, které byly spojeny s nízkými mzdami nebo výrobou méně kvalitního zboží. Tohoto „reformistického“ ducha nottinghamských ludditů dobře vyjadřuje tehdejší lidová balada „Triumf Generála Ludda“:

*„Vinní necht' bojí se, leč odplácet on nebude
na životě ni statcích poctivého člověka.
Hněv jeho jen na široké rámy dopadne
a na toho, kdo starých cen nedbá.
Ty stroje neřádstva k smrti odsouzeny byly
jednohlasnou volbou cechu
a Ludd, jenž všem překážkám postavit se může,
stal se Velkým popravčím.*

Luddité se maskovali a měli dobře vyvinutý systém signálů, hlídek a kurýrů. O každém, kdo v jednu konkrétní noc vedl výpravu útočníků, se hovořilo jako o *Generálu Luddovi*. Rovněž měli „inspektory“, co chodili a zjišťovali výši platů, podmínky a sbírali peníze pro dělníky, kteří rozbitím rámu přišli o zaměstnání.

Počátkem února 1812 se tato fáze midlandského luddismu rychle vytratila. Hlavní důvody byly tři. Nikoli tím nejzanedbatelnějším z nich bylo, že teror ze strany dělníků byl poměrně úspěšný a mzdy vzrostly. Zadruhé, v oblasti se nyní vyskytovalo několik tisíc vojáků. Zatřetí, v parlamentu ležel zákon, podle něž se rozbíjení rámu mělo trestat smrtí. Hnutí to sice nezastavilo, ale v řadách dělníků to způsobilo značnou paniku. Rovněž se tak vytvořil prostor pro parlamentarismus a odborářství. Vzniklo kvazilegální sdružení „Jednotný výbor rámových pletářů“, aby se v parlamentu peticí dožadovalo zákona na ochranu platů a podmínek. Výbor se snažil rozbíjení strojů potlačit, ale v Nottinghamu, kde bylo sedm ludditů odsouzeno k deportaci, houstla atmosféra. V dubnu byl u svého domu postřelen jeden majitel pletárny. Dopis od „Kapitána“ jej obviňoval, že se své dělnice pokouší dohnat k prostituci, když jim platí tak nízké mzdy. Po nevyhnutelném zamítnutí zákona byl založen odborový svaz. Hlavními iniciátory svazu byli Henson a Coldham. Henson byl zkušený aktivista tajné „Instituce“, k níž patřili všichni rámoví pletáři. Coldham byl městský úředník z Nottinghamu! Svaz účinně existoval po dva roky a zdá se, že byl dost silný na to, aby zabránil serióznímu návratu luddismu.

Nottinghamské události přímo inspirovaly yorkshirské postřihovače. Objevil se luddismus postavený na stávající taktice, ale provázený daleko větším množstvím výhružných dopisů. V Leedsu se rozdával leták, který byl daleko povstalečtější než cokoli, co bylo k vidění v Nottinghamu:

„...Je třeba, abyste vystoupili se zbraní v ruce, a pomohli Mstitelům napravit křivdy a setřást nenáviděné jho Starého hlupáka a jeho ještě hloupějšího syna a jejich ničemných ministrů. Je třeba svrhnout všechny šlechtice a tyrany...“

Tito luddité projevovali solidaritu s boji v Irsku i jinde. V jednom dopise se říkalo:

„...přadláci z Glasgow a mnoha koutů Skotska se k nám přidají, irští papeženci povstávají do jednoho, takže vojáci budou muset dělat něco jiného než se povalovat v Huddersfieldu a pak sužovat místa, která dnes střeží...“

Řada menších vlastníků manufaktur to jednoduše vzdala a sama své postřihačské rámy zničila, nebo je dala k ledu. Po šesti či sedmi týdnech se stále držela již jen hrstka velkých přádelen. Zejména dva vlastníci byli neblaze proslulí svým odhodláním vzpírat se ludditům – oba si dnem i nocí ve svých areálech drželi ozbrojenou posádku najatých zabijáků a vojáků. O tom, na kterou přádelnu zaútočí, luddité podle tradice losovali. Volba padla na Rawfolds ve Spen Valley. Napadlo jej asi 150 ludditů. Neuspěli. Mnozí byli zraněni, dva z nich smrtelně a museli je tam nechat. První krev byla prolita a nezůstala nepomstěna. Později téhož měsíce byl zastřelen druhý nechvalně známý majitel, William Horsfall z Ottiwellu.

V Lancashiru se jednalo spíše o hnutí otevřených masových bouří. 20. března bylo ve Stockportu napadeno skladiště jednoho z prvních fabrikantů, kteří využívali parou poháněný tkalcovský stav. Začátkem dubna proběhla spousta bouří s cílem vynutit si snížení cen brambor a chleba. 20. dubna několik tisíc lidí zaútočilo na továrnu s parními tkalcovskými stavy v Middletonu. Její obránci stříleli z mušket, tři útočníci byli zabiti a mnozí zraněni. Druhého dne ráno se shromáždil ještě větší dav. Připojil se k němu kolektiv mužů vyzbrojených mušketami a krumpáči a v čele si nesli figurínu Generála Ludda a rudý prapor. Jelikož továrna se znovu ukázala jako nedobytná, dav místo ní vypálil dům jejího vlastníka. O čtyři dny později byla úspěšně vypálena velká fabrika ve Westhoughtonu.

Duben až květen 1812 byl skutečným vrcholem v této třídní válce. Mimo luddistické oblasti docházelo k důležitým hladovým bouřím v Bristolu, Carlisle, Leedsu, Sheffieldu a Barnsley. V Cornwallu horníci vstoupili do stávký a pochodovali do trhových měst, aby se dožadovali snížení cen potravin. V Sheffieldu byl vyloupen zbrojní sklad domobrany. 11. května byl v Dolní sněmovně zavražděn ministerský předseda Perceval. Radost proletářů neznala hranic. Před sněmovnou se v Londýně shromáždily ohromné davy a provolávaly slávu odváděnému atentátníkovi. V Nottinghamu se pořádek povedlo obnovit až s použitím vojenské síly a veřejného čtení Zákona o bouřích. Obecně se mělo zato, že Percevalova smrt musí být výsledkem nějakého revolučního spiknutí. Stejně všeobecné bylo zklamání, když se ukázalo, že šlo o dílo osamělého hrdiny.

Jedním z faktorů, který toto hnutí ukončil, byla silnější represe: více vojáků, více špiclů, více zatčených a rostoucí počet poprav. Důležitější však pravděpodobně byl jeden velký ústupek. Jednalo se o odvolání tzv. Nařízení rady v červnu 1812.

Tato nařízení spočívala v politice blokády Francie, kterou Británie uplatňovala v rámci svého válečného úsilí. Její odvolání vedlo k okamžitému zlepšení obchodu, čímž se významně zmírnil hlad v mnoha částech země.

Konec šéfovské recese ale hnutí zcela nezabil. Luddismus v Yorkshiru a Lancashiru povětšinou uvolnil místo přípravám na povstání. Během léta 1812 došlo k četným útokům za účelem získání zbraní. V podobě pump, chrličů a okapů se bralo i olovo na výrobu kulek. Spiknutí sahalo daleko za luddistické oblasti, ale bohužel se nikdy nedostalo až k samotnému vzbouření.

Po příští dvě nebo tři desetiletí taktika luddismu silně inspirovala další hnutí třídní války. Začátkem 20. let 19. století ve velšském Monmouthshiru existovala tajná organizace známá jako „Skotský dobytek“, která vycházela z řad havířů. Tvrdili, že jejich zakladatelem byl Ned Ludd. Stejně jako luddité měli dobře vyvinutý systém výhružných dopisů, nočních schůzí a vojenských signálů. Specializovali se na vyhazování vysokých pecí do povětří a na terorizování stávkokazů. Říkalo se, že jejich vůdcem je *Lolly*, zjevně *Lol* – Pán Neřádstva.

Roku 1830 v jižních a východních hrabstvích Anglie explodovala nespokojenost zemědělských nádeníků, kteří pochodovali od vesnice k vesnici, rozbíjeli mlátičky a požadovali vyšší mzdy. Velice běžné bylo noční žhárství a rozbíjení strojů. K výhružným dopisům posílaným majitelům půdy, statkářům a pastorům se nejčastěji připojoval podpis „Kapitán Oprátka“. Na čas skutečně došlo ke zvýšení mezd, ale hlavním trvalým efektem bylo, že všeobecné zavedení strojních mlátiček se na anglickém venkově odložilo až do 50. let 19. století.

Důležitým rysem všech těchto hnutí byla snaha o utajení. Tehdejší ilegální úderné oddíly stály na masové kultuře nespokojenosti. Celé dělnické komunity odmítaly spolupracovat s úřady. Často se svolávaly tajné masové schůze a jen příležitostně je stát infiltroval. Právě proto bylo kdy dopadeno tak málo ludditů, přestože dotčené oblasti byly plné vojáků a široce se využívali špiclové z okolních oblastí. Tvrdé rozsudky vynášené soudy byly znamením zoufalství úřadů.

Nyní si to dejte do kontrastu s prohlášením exekutivy Hornické asociace k zaměstnavatelům z roku 1844. Začínalo slovy: „*Nemáme žádných tajemství. Vše činíme otevřeně a na každou naši schůzi jsou zváni všichni. Fabrikanti! Obchodníci! A hokynáři! I vy jste hluboce zainteresováni na našem blahu.*“

Legalizace jistých forem organizace, jakou bylo zrušení Zákona o spolčování v roce 1824, nebyla čímsi, co dělnické třídě umožnilo lépe se organizovat – luddité byli velice dobře organizovaní a když vás nechytí, tak je všechno legální! Ve skutečnosti umožnila lepší organizaci kooptátorů, zejména těch maloburžoazních, kteří byli mimo „neproniknutelné“ dělnické komunity.

Postoje dělnické třídy k bohatým reformátorům shrnul Francis Place: „Zákony proti spolčování... přiměly (dělný lid) k porušování a nerespektování zákonů. Způsobily jeho podezřívavost vůči záměrům každého muže, jenž mu nabízel své služby.“

Kooptátoři

Bylo by však chybou domnívat se, že odborářství a parlamentní politika byly pouhým spiknutím střední třídy. Měly-li maloburžoazní a dokonce i buržoazní živly vliv zcela neodpovídající jejich počtu, bylo tomu tak z větší části proto, že proletáři na tom neviděli nic špatného. Jak říká E. P. Thompson ve *Vzniku anglické dělnické třídy*:

„Pouze džentlmeni – Burdett, Cochrane, Hunt, Feargus O’Connor – znali podoby a jazyk vysoké politiky, dokázali zapůsobit v předvolební kampani či spráskat ministry v jejich vlastním jazyce. Reformní hnutí sice mohlo užívat rétoriku rovnosti, ale přežívala v něm spousta starých vztahů poddanství, a to i mezi tleskajícími davy.“

Avšak úlohu týpků ze střední třídy bychom neměli podceňovat. Většina vrcholných vůdců Hornické asociace nikdy nepracovala v uhelném průmyslu, a to i navzdory neustálému volání členů po dosazování propuštěných horníků na funkcionářské posty. Například pokladníkem asociace byl velkorestaurátor z Newcastleu. Obzvláště důležitou úlohu v tomto svazu hrál W. P. Roberts, advokát z Bathu, jenž byl právním zástupcem asociace.

Nakolik Roberts se svými přáteli měli pro svaz nějaký politický program, lze jej shrnout jako Právo na stávkou. Čili jako třídní dohodu, kterou šéfové dělníkům dovolují bojovat mírumilovnými a demokratickými prostředky výměnou za záruky, že nezajdou nikam dál a nebudou ohrožovat vlastnická práva šéfů nebo jejich kontrolu nad výrobním procesem. Právo stávkovat nutně znamená také právo řídit. Rovněž nutně znamená, že vláda zákona by měla do nějaké míry platit pro všechny třídy. Dělníci totiž zjevně budou cítit zákony jedině tehdy, pokud občas vyhrají nějaký spor u soudu. A právě o to Robertsovi šlo.

Hornická asociace byla prvním svazem v Británii, který k obraně svých členů systematicky využíval zákonných soudů. Roberts proslul jako „Generální obhájce dělného lidu“. Cestoval z jednoho konce země na druhý, přičemž zastupoval horníky – a často i jiné dělníky – u místních soudů. „Vzdorovali jsme každému jednotlivému aktu útlatku, a to i v případech, kde jsme si byli jisti prohrou,“ vysvětloval. Ve svém úkolu byl dobrý, vyhrál řadu malých vítězství proti zaměstnavatelům: tu osvobodil muže uvězněného za nedovolený odchod z práce, tam získal nezákonně zadržované mzdy. Jednou se chlubil, že učil místní soudce právu a vynášení zákonných zatykačů. Pravidelně se proti rozhodnutím místních soudců úspěšně odvolával ke Královčině soudné stoličce v Londýně.

Skutečnost, že mu to všechno u úřadů procházelo, ukazuje, jak moc byla vládnoucí třída ochotna k ústupkům, jež by proletariát integrovaly do občanské společnosti.

Oddanost odborového svazu vládě zákona byla téměř fanatická. Vůdcové svazu vždy horníkům vykládali, aby zůstali klidní, dokonce i když je vystěhovávali z jejich domovů. Ve velkém k tomu došlo během stávky v Northumberlandu a Durhamu v roce 1844. Odborový předák northumberlandských horníků, Thomas Burt (později se stal liberálním poslancem), popisuje, jak celé rodiny, „stály se slzami v očích a viděly ničemné ubožáky vrhat ke dveřím artikule, jimž paměť uplynulých let dodala posvátnost; jejich předáci je ale učili, že poruší-li smír, mohou se rozloučit se svým drahým svazem; a moc, výmluvnost a obratnost jejich předáků byla taková, že smír porušen nebyl ani za tak naléhavých podmínek.“ Regule 12 ve stanovách odborového svazu (schválená v květnu 1843) konstatovala: „Tato asociace nebude podporovat ani hájit žádného ze svých členů, jenž by jakkoli porušil zákony země.“

Stejně jako svaz pomáhal soudnictví královny Viktorie, pokoušel se i potlačovat stávky, dokonce i ty zákonné, a to způsobem, který dnes shledáváme velmi dobře známým. V průběhu roku 1844 se v Británii stávkovalo snad v každém uhelném revíru, ale svaz tvrdošíjně zastával pozici, že je proti všem „parciálním“ stávkám. Dost dobrá měla být pouze „generální“ stávka celého odvětví.

Konference odborového svazu v Manchesteru v lednu 1844 se konala uprostřed vlny stávek v jiholancashirském uhelném revíru. Jednalo se o 20 stávek a stovky mužů nepracovaly již 5 měsíců. Jelikož poslední konference ztratila parciální stávky, nedostali ze stávkového fondu ani penny a navíc k nim byli vysláni odboroví funkcionáři, aby se je snažili znovu dostat do práce. Není se čemu divit, že během několika málo příštích měsíců tisíce horníků ze svazu odešly. V mnoha případech se jim skrze jejich neoficiální akce povedlo získat velká zvýšení platů!

Všechno ovšem nešlo tak, jak si odborový svaz představoval. Stejně jako existovaly neoficiální stávky (řadu z nichž musel oficializovat), existovaly rovněž četné případy, kdy se veteráni z roku 1842 nedokázali plně řídit duchem Regule 12. Během stávky v Yorkshiru roku 1844 byli ve velkém přiváženi stávkokazi z Derbyshiru. Ubytování byli v barácích u dolu Soap House poblíž Sheffieldu. Velký dav ztekl zdi důlního areálu, vylomil dveře, vyloukl všechna okna a pěkně stávkokazům nakopal. Při stejné stávce v téže oblasti, stávkující na dole Deep vyhodili do povětří parní kotel motoru. Tento druh incidentů se však již stal zřídka a ani zdaleka nedosahoval standartů roku 1842. Hornická asociace téměř zanikla po antichartistické represi a recesi v roce 1848, ale škoda, kterou napáchala, se již nedala odčinit.

MIMO ODBORY A PROTI NIM

Wildcat (Velká Británie)

Tento text vznikl jako odpověď na brožurku *Roztříštěná perspektiva*. Ale jak již můžete tušit, je to jen mizerně skrývaná záminka pro sepsání obecné kritiky odborů – což jsme ve *Wildcat* už dlouho nedělali. Zaměřuje se na situaci v Británii let nedávno minulých, zejména pak na hornickou stávku 1984-85. Důvodem není žádná nacionalistická posedlost událostmi na těchto ostrovech, ale naše snaha o co nejkonkrétnější analýzu – což znamená psát o věcech, které známe ze spolehlivých zdrojů nebo jsme se jich sami účastnili. Rovněž chceme co nejdůkladněji vyvrátit

argumenty pana Douglassa, takže se nemůžeme vyhnout konkrétním věcem, které prováděl NUM.

Podrobný článek o původu moderního odborářství v Británii, jenž se zaměřuje na kritický rok 1842, kdy byla založena Hornická federace, lze nalézt ve *Wildcat* č. 16.

Na Britských ostrovech a v severní Americe se vzhledem k nízké úrovni třídního boje na pracovišti může dnes (konec roku 1992) otázka odborů jevit jako poněkud irelevantní. Od roku 1979 počet členů odborových svazů, které jsou v britské TUC, poklesl z 12 miliónů na 8 miliónů. Můžeme si však být jistí, že jakmile boj na pracovišti začne znovu nabírat na síle, odborářství opět pozvedne svoji odpornou hlavu a kdekoli dělníci budou bojovat jako dělníci, ať už v Německu, Jihoafrické republice nebo v Jižní Koreji, stane se znovu důležitým problémem.

Ona řeč

Smysl Douglassovy řeči na mezinárodní konferenci Class War (její text vyšel jako *Roztříštěná perspektiva*) byl poměrně jasný.

Zadusit kritiku odborářství v anarchistickém hnutí a kolem něj. Než zabředneme do vážné kritiky toho, co říkal, měli bychom upozornit, že nevyjadřoval jen svůj názor, ale bránil svoji úlohu ve společnosti. Není totiž „yorkshirským horníkem“, jak o sobě s oblibou tvrdí, ale delegátem NUM na plný úvazek.

Své kritiky napadá především prostřednictvím klasické stalinistické „amalgámové techniky“. Což znamená, že záměrně směšujete dva či více velice odlišné politické postoje, které se vám nelíbí, čímž vytváříte zmatek a nekritickou podporu pro své vlastní stanovisko. Například během druhé světové války komunistické strany hovořily o „Trockého fašismu“.

Pan Douglass se podobně snaží spojovat idiotské levičáky z Workers' Revolutionary Party s lidmi, kterým říká „situacionisté“ - což je zjevně krycí jméno pro třídní militanty, co jsou proti odborům z komunistického hlediska. Předpokládám, že nás označuje za situacionisty proto, že chce vytvořit dojem, že jsme parta nekonformních studentů umění. Ne, že by jimi situacionisté byli, ale takový je populární stereotyp jejich následovníků, na němž je něco pravdy.

V nejsurovější formě se amalgámová technika ukazuje, když tvrdí, že Socialist Workers' Party¹ je „nenávisně protiodborářská“. Od kdy? Nejenže SWP odbory podporuje, ale často jsou to její členové, kdo udržuje základní odborové organizace v chodu. Totéž platí pro je poznámku, „Leninista se svojí (sic) vizí odborového svazu jakožto překážky pro boj...“ Vždyť většina leninistů na vás nevěřicně zírá, když naznačíte, že odbory jdou proti dělnické třídě. Někdy to zkuste. Dokonce by se dalo říci, že, „Leninističtí intelektuálové mohou sami od sebe dosáhnout pouze odborářského uvědomění.“

Aby se spravedlnosti učinilo zadost, je třeba přiznat, že mnohé z toho, co o levičácích a hornické stávce 1984-85 říká, je pravda. Například SWP věří, že na masovém protestu u skladiště v jihoyorkshirském Orgreave nebylo špatně nic jiného než to, že nebyl dost velký. Členové SWP tento názor hájí dodnes. Douglassův popis nějakého chytráka zralého na ránu cepínem do hlavy, protože uprostřed pouliční bouře prodával *Workers' Power*², je zábavný a důvěrně známý zároveň.

Anarcholeninismus

Dave Douglass napadá levičáky za to, že arogantně dělníkům vykládají, co mají dělat, a že dělnické boje chápou jen jako prostředek pro šíření své politiky. Ve skutečnosti se však do nich naváží za to, že jsou příliš upřímní – otevřeně se snaží protlačovat svoji ideologii a tváří se jako vůdci. Dave Douglass by rád, aby to Class War dělala mazaněji. Že se jeho perspektiva od té leninistické příliš neliší, ukazuje jeho postoj k Orgreave.

¹V ČR je její odnoží Socialistická Solidarita (pozn. překladatele).

² Českou mutací je *Socialistická avantgarda* (pozn. Překladatele).

Fakt dobře vysvětluje, co je špatného na zákopové válce proti fízlům v terénu, který si vybrali oni. JENŽE on ji veřejně podporoval (a tudíž podněcoval k účasti na této porážce, kterou horníkům uštedřili fízlovské svině). Takže se nijak zásadně neliší od levičáků, kteří dělníky povzbuzují, aby dělali věci, o nichž vědí, že jsou naprosté blbosti – jako třeba, aby volili labouristy nebo vyzývali TUC k vyhlášení generální stávky.

Ale samozřejmě ti z nás, kdo tehdy říkali, že Orgreave je ztráta času, byli jen „předvoje“, které „obyčejným dělníkům vykládaly, co mají dělat“.

Svůj postoj dále odhaluje v posledním odstavci „Fakt podělané perspektivy“, kde hájí klasickou leninistickou separaci mezi masami a stranou: „ONI NA NÁS NEČEKAJÍ.“ Kdo jsou „ONI“? A kdo jsou „MY“? „Měli bychom jim pomáhat způsobem, kterým ONI sami chtějí“ – to je opravdu povýšenecký žvást. Co když „ONI“ budou chtít, abychom „jim“ pomohli s lobbováním na konferenci Labour Party? My bychom jim řekli, že je to pitomost. A jestli z nás tohle dělá „avantgardisty“, tak fajn.

Proč by se jedna část dělnické třídy měla dávat „k dispozici“ druhé? Jestliže naši soudruzi v boji dělají chyby, musíme je kritizovat a občas jim i fyzicky zabránit, aby udělali to, co chtějí udělat. Důvod je prostý: když to poserou, posere se to pro nás všechny. Žádná otázka „sebeurčení“ jakékoli části třídy vůbec nepřichází v úvahu – všichni jsme v tom společně. A jestli tento přístup znamená, že neprodáme tolik časopisů, kolik bychom chtěli, tak to nás fakt mrzí.

Odbory

O čem Douglass ve svých reminiscencích na Velkou stávku z let 1984-85 vůbec nemluví, je antagonismus, jenž existoval mezi odborovým aparátem a neoficiálními

akcemi horníků a dalších lidí z hornických komunit, o nichž si myslí, že to byly pouhé prodloužené ruce odborů.

Začněme příkladem, jenž se udál ještě před stávkou. V polovině roku 1983 se měl Arthur Scargill, předseda NUM, v Pontypriddu setkat s prezidentem Uhelné komise Derekem Ezrou.

Welští horníci, kteří byli zrovna v divoké stávce proti zavírání dolů, obsadili regionální kancelář NCB. Scargill se tam osobně dostavil, aby jim nařídil ukončit okupaci. Později téhož dne si pak zachránil reputaci militanta, když se „vyhrnul“ ze schůzky s Ezrou a odhalil seznam Komise, na němž byly doly ohrožené zavřením.

Zjevné příklady ze stávky jsou:

- 1) *Každý, kdo se v hornické stávce seriózně angažoval a přitom nežil v revíru, velice rychle přišel na to (často na základě trpké zkušenosti), že jediný způsob jak dostat peníze tam, kde jich bylo zapotřebí, byl dát je přímo stávkujícím a jejich rodinám. Obecně vzato se peníze odevzdané odborovým byrokratům ke stávkujícím vůbec nikdy nedostaly a už vůbec se nedostaly k těm, o nichž se vědělo, že jsou potíživí.*
- 2) *Odborový svaz vyhrožoval potrestáním a vyloučením horníků, kteří u Gascoigne Wood házeli cihly po policii.*
- 3) *Po celou dobu stávky McGahey se svými kamarádíčky vydával příkazy zakazující masové stávkové hlídky ve Skotsku.*
- 4) *Začátkem roku 1985 yorkshirský NUM sebral fitzwilliamským horníkům své mikrobuses, aby jim zabránil v další realizaci agresivních a mobilních stávkových hlídek.*
- 5) *V březnu 1984 v nottinghamshirském Ollertonu zabil stávkokazecký nákladník jednoho účastníka stávkové hlídky. Scargill si vylezl na auto a vyzval ke dvěma minutám ticha, aby se stávkující nepomstili na policajtech a stávkokazech.*

A tak bych mohl pokračovat dál a dál...

Z těchto příkladů by mělo být zřejmé, že jeho metafora o dělnících jedoucích odborářským autobusem tak daleko, jak jen dojede, je poměrně zavádějící. Nejde jen o to, že byrokraté šlapou na brzdu, ale spíš o to, že ten autobus otočí a dělníky s ním převálcují!

Vlastně, když píše o „svazu“, tak pohodlně zapomíná (většinou), že vůbec nějaký odborový aparát existuje. Mluví o tom tak, jakoby svaz byl jen souborem autonomních základních organizací. O to je pak pro něj snadnější opakovat onu klasickou lež každého levičáka, co se může z odborů posrat: „Jsou to vaše odbory, můžete si s nimi dělat, co chcete. Je to demokratická organizace a tak máte-li dostatečnou podporu členské základny, můžete jí vtisknout politiku, jakou chcete.“

Lživost tvrzení, že odbory jsou jejich členové, se neustále odhaluje v praxi. NUM není žádnou výjimkou. Vedení NUM si v roce 1977 prosadilo dohodu o produktivitě, kterou inicioval Tony Benn a která rozdělovala horníky z různých regionů, přestože byla v Celosvazovém hlasování zamítnuta. Roku 1983 předáci NUM ignorovali 80% hlasů pro stávkou v jižním Walesu. V dubnu 1984 pořádali předáci lancashirského NUM regionální schůzi delegátů ve snaze nalézt způsob jak lancashirské horníky dostat zpátky do práce. Třicet z horníků, kteří na schůzi lobbovali, zorganizovalo obsazení sídla NUM v Boltonu. Chtěli tak zabránit dalším schůzím, přičemž říkali: „schůzovat je potřeba jen k odvolání stávkou – k jejímu vedení ne.“

Co jsou to odbory?

Dave Douglass by rád, abychom uvěřili, že odbory jsou sebeobránné organizace dělníků. Jedná se o tradiční levičácký pohled, který se dočtete v každém trockálském listě, co kdy vyšel. Věřící tomu i milióny dělníků, ale my ne.

Jestliže tedy odbory nebrání zájmy dělníků (byť třeba špatně), tak co vlastně dělají? Odpověď zní, že vyjednávají se šéfy. Sjednávají míru vykořisťování.

Nezaujímáme zde moralistické stanovisko, „Raději smrt než vyjednávání.“ Dokud bude existovat námezdní práce, budou dělníci čas od času nuceni vyjednat se zaměstnavateli, zejména když jsou boje poraženy. Tak či onak většina dělníků se svými šéfy vyjednává individuálně („Jestli to doděláš, můžeš jít domů dřív.“).

Vyjednávání však v sobě vždy obsahuje ochotu hrát podle pravidel hry – například tak, že souhlasíte s tím, že budete ctít dohodu o produktivitě. Je to forma třídní kolaborace. Jakožto institucionalizace vyjednávacího procesu odbory nevyhnutelně musí potlačovat dělnický boj. Není proto žádným překvapením, že odbory téměř vždy odsuzovaly ty formy boje, o nichž se těžko vyjednává, třeba krádeže a sabotáž. **Nejedná se** o žádný nový fenomén. Roku 1889 Tom Mann, slavný vůdce londýnského Svazu dokařů, podepsal několik apelů k dokařům, aby pracovali nadšeněji. Ti se přitom snažili donutit šéfy k navýšení počtu zaměstnanců a často používali tzv. „ca'canny“ nebo-li pomalou práci. V roce 1892 Tom Mann dokonce navrhl Královské komisi pro práci (jejímž byl členem) zavedení úkolové mzdy!

Vyjednávání není jen ekonomickou aktivitou – je i politické. Vyjednávání se šéfy jménem dělníků **je** formou politického zastoupení. Zastupovat lidi však **neznamená** bojovat za jejich zájmy, ale udržovat si loajalitu pasivních „voličů“. Jasně je to vidět na náborové politice odborů, které se snaží prodat členství každému, kdo bude platit členské příspěvky, a pokud pracuje v tom správném oboru/odvětví, může být sebevětší reakcionář. Je jasné, že žádná organizace dělnické třídy by takto nikdy nemohla fungovat.

Není náhodou, že v odborech se demokratická ideologie propaguje ještě energičtěji než ve zbytku společnosti. Vlastní dělnické boje však téměř vždy začínají militantní akcí menšiny. V praxi „majoritarismus“ (představa, že se nic nesmí dělat, pokud s tím většina nesouhlasí) a separace rozhodování od konání, které demokracie obsahuje, nedávají smysl. Demokracie, která si fetišizuje vyjadřování názorů a moment rozhodnutí jakožto nutnou přípravu na konání, nemá dělníkům co nabídnout.

Zato však nabízí vše těm, kdo boje svádějí na scesti, institucionalizují je nebo blokují, ať už je to pravice se svojí tajnou volbou nebo levice s konferencemi delegátů a masovou participační demokracií.

Korporatismus

Korporatismus znamená, že se dělníci ztotožňují se svým pracovištěm nebo odvětvím. A není to jen nějaká idea. Je to materiální síla vyplývající z absence solidarity mezi dělníky různých sektorů a mezi pracovišti a dalšími oblastmi společnosti (zejména místy, kde proletáři žijí). Odbory jsou korporatistické organizace par excellence. Silný vztah NUM k „Uhelnému plánu“ je jen jedním projevem této reality.

Je však třeba si přiznat, že korporatismus nelze jednoduše svádět na odbory. Když dělníci ve stávkové hlídce dávají najevo podezřívavost vůči „cizím lidem“, kteří je přišli podpořit, nečiní tak prostě proto, že věří ve „svaz“ (ačkoli obvykle je to dílenský předák, kdo se vás jako první zeptá, „Ze kterého jste tedy odborového svazu?“). Ne, bohužel tak činí proto, že „nechtějí, aby jim studenti ze střední třídy vykládali, co mají dělat,“ jak by nás jistě přesvědčovali mnozí apologeti konzervativismu dělnické třídy.

Každý boj na pracovišti může upadnout do pastí korporatismu, **dokud zůstává právě jen bojem na pracovišti**. Proti workeristickým levičákům, kteří tvrdí, že dělníci mají moc pouze ve výrobě, říkáme, že největší podvrtný potenciál mají územně založené boje. Právě to nepochybně bylo jednou z předností hnutí proti poll tax (navzdory zjevnému problému „lokalismu“, který se obvykle projevoval sentimentálními představami o „naší místní komunitě“).

I za hornické stávky nejsilnější momenty nastávaly, když se v nějaké konkrétní oblasti zapojila celá dělnická třída – např. obrana hornických vesnic před policií. „Území“ obsahuje i pracoviště a často je strategicky velice důležité pro narušení jejich chodu, obsazení a/nebo zničení. Například okupace pracovišť jsou důležitou příležitostí k podrytí úlohy pracoviště coby „podniku“ separovaného od zbytku společnosti – můžete totiž dovnitř pozvat další proletáře, aby se postavili po bok těm, co tam normálně pracují, můžete si tam přivlastnit zdroje jako třeba tiskárny a komunikační prostředky, můžete rozdávat užitečné výrobky, které tam mají na skladě...

Pak je tu také otevřená destrukce, kterou pracoviště upřete nepříteli! Horníci, co v průběhu Velké stávky odpovídali na kolaps uhelných stěn slovy, „K čertu s šachtami,“ vyjadřovali skutečný rozchod s korporatismem NUM.

Degeneráti

Nějaká organizace také může začít obranou zájmů dělníků a zdegenerovat v odborový svaz. Čili může začít organizováním a šířením boje a skončit u jeho likvidace vyjednáváním. Přesně to byl často osud nezávislých stávkových výborů ve Francii, Itálii a Španělsku (v Británii se nakonec obvykle začlení do oficiálních odborů).

Otázka, kdy se takového výboru přestat účastnit a začít jej odsuzovat je vždy ošidná, ale u oficiálně uznávaných odborů **ŽÁDNÁ** taková nejednoznačnost neexistuje.

Samozřejmě, že odbory musí být flexibilní, aby se v byznysu udržely. Pod tlakem zdola často zaujmou militantní stanovisko a do jisté míry dokonce dělníkům dovolí využívat místního odborového aparátu k vedení bojů – např. schůze základní organizace, stávkové fondy, karavany pro stávkové hlídky. Snažit se však o „převzetí“ aparátu je slepá ulička. Ani na organizační rovině totiž odborový svaz není uzpůsoben k posouvání dělnických bojů kupředu. I ta nejzákladnější pravidla jednání základní organizace jsou určena k jejich brzdění. V polovině roku 1984 se někteří stávkující horníci ze South Kirkby snažili zorganizovat tým horníků, kteří nemohli pokračovat ve stávkových hlídkách kvůli přísným podmínkám, za nichž byli propuštěni na kauci. Chodili a klepali na dveře a přesvědčovali pasivní stávkující, aby se stali aktivními účastníky stávkových hlídek. Sice s tím už sami začali, ale stejně se to snažili prosadit do rezoluce základní organizace NUM. Výbor základní organizace to zamítl. Pořád to ale ještě mohlo projít jako korespondence a tak se snažili na schůzi dostat co nejvíc svých stoupenců. Výbor ale jejich návrh vyškrtl z pořadu dne. Jeden ze stávkujících tak došel k závěru: „Myslím, že z toho vidíme, že musíme znát stanovy...“ Blbost. Ve skutečnosti z toho vidíme, že stanovy musíme hodit z okna a autoritu výboru základní organizace taky.

Odbory zcela jistě nejsou uzpůsobeny k rozšiřování stávek mimo odvětví nebo sektor, kde začaly. Právě naopak. Mnoho hornických stávkových hlídek pravidelně dovolovalo nečlenům NUM projít a v Lancashiru ani nedošlo k pokusu zavřít místní povrchové doly – ty totiž nepatřily NCB a jejich dělníci byli v T&G a nikoli v NUM.

Za Velké stávky vůdcové NUM (zejména Scargill) sice volali po podpoře dalších skupin dělníků, ale nikdy nezašli za setkání s jinými odborovými předáky a veřejné proslovy přenášené televizí. Apelovat přímo na jiné dělníky by bylo porušením mezisvazové demokratické etikety – kterýmžto souborem „zákonů“ nemá onen, ach tak radikální, pan Scargill v úmyslu opovrhovat.

Byrokracie

Řada lidí říká, že potíží odborů spočívá v tom, že jsou příliš hierarchické a byrokratické. Tento názor je ale úplně mimo. Odbory neslouží zájmům kapitálu proto, že jsou byrokratické. Byrokratické jsou proto, že slouží zájmům kapitálu. Samotný proces vyjednávání napomáhá vzniku odborníků na prodej pracovní síly. Neboť vyjednávání nutně znamená malý tým aktivních vyjednávačů a spoustu dělníků, co stojí kolem a čekají na výsledek. Vyjednávači si musí s šéfy osobně porozumět, musí si vzájemně důvěřovat. Obvykle to vše dělají odboroví byrokraté, ale i když si stávkující zvolí své vlastní zástupce, i ti se téměř okamžitě začnou potýkat s kontrolou a odvolatelností, které jsou podřízeni. Budou se chtít chopit role vůdců, aby si byli rovní se svými protějšky ve vyjednávání, a stávkující, kteří se budou chtít nechat vést lidmi, co je budou ujišťovat, že vše jde dobře, je budou podporovat. Až konečně dojde k dohodě, nepochybně se najdou tací, co budou křičet, „Zrada!“, ale budou to dělníci sami, kdo zradil sám sebe tím, že přistoupili na logiku vyjednávání.

Někteří lidé tvrdí, že odbory jsou infikované reakčními myšlenkami jako třeba parlamentarismus a státotvornost (v Británii například jejich napojení na Labour Party). I tento pohled je zcela mimo. Může nás snad překvapovat, že ti, kdo řídí kapitalistické instituce, obvykle mají nestydatě prokapitalistické názory? Ale i když je nemají, tak samotný fakt, že provozují odbory, nastoluje svoji vlastní logiku. V letech před první světovou válkou syndikalistická Confederation Generale du Travail (CGT) z Francie schvalovala na svých sjezdech četné návrhy volající po generální stávce v případě války. Dokonce šířila příručky, v nichž své členy detailně informovala o praktických krocích, které je třeba podniknout k sabotování válečného úsilí. Když ale válka skutečně přišla, CGT se urychleně přidala k Poincareho „union sacrée“, což byla lidová fronta na podporu války.

S těmito názory úzce souvisí běžná představa, že tu jsou jednak „opravdové odbory“ (jako třeba UCATT a NUPE) a pak „žluťácké odbory“ (třeba EETPU a RCN) a že je lepší být v opravdových odborech než v těch žluťáckých.

Tento náhled však neobstojí ani v tom nejpovrchnějším historickém přezkoumání. Každý svaz v určité fázi svých dějin bezostyšně povzbuzoval žlutácké stávkokazectví. Například v britském stavebnictví je sice rozhodně pravda, že členové EETPU nerespektují stávkové hlídky UCATT, ale zrovna tak je pravda, že členové UCATT nerespektují stávkové hlídky EETPU a občas to ospravedlňují tím, že EETPU je stávkokazecký svaz, takže je v pohodě dělat proti němu stávkokazy!

Odborářství zdola

D. Douglassem prosazovaný konkrétní typ odborářství zdola není obvyklou trockálskou představou. Douglass dělníky nevyzývá, aby lobbovali u odborových vůdců. Dokonce v jednom místě kritizuje Arthura Scargilla (což je v očích většiny levičáků a militantních horníků vážný prohřešek!).

Podle něj je nutné dělníky zapojené v podvratných akcích (úderné oddíly, překvapivé stávkové hlídky, organizace zahrnující celou dělnickou třídu a nejen horníky...) povzbuzovat k tomu, aby se pořád chápali jako součást odborů a jednali v rámci odborů. Pořád by měli být k odborům loajální, i když s nimi nesouhlasí. Takže, když je Heathfield, předák yorkshirského NUM, odsoudí za to, že se bránili proti policii, nebo jim oblastní NUM sebere odborářský mikrobús, tak by pořád měli respektovat autoritu těchto lidí.

Tak jako řada anarchistů i D. Douglass má velkou úctu k „obyčejným lidem“. Chce, aby zůstali obyčejní, čili submisivní vůči kapitálu. V jednom místě se ptá, „komu je TRÍDA loajálnější“? Odborům nebo obskurním levičáckým partám? Jenže ještě víc než komukoli z nich je loajální královské rodině.

NUM

Je pravda, že pro revolucionáře z chování NUM během stávky 1984-85 skutečně plynuly problémy. **Zdalo se**, že nezapadá do předem hotových představ o tom, jak se odbory mají chovat. Mimo jedno či dvě tradiční průmyslová odvětví (co zbylo z důlního průmyslu, co zbylo z řemeslného odborářství v tiskařském průmyslu...) je zkušenost dělnické třídy s odbory v Británii zcela jasná. Téměř vždy jsou proti **jakékoli** stávce, dokud si neuvědomí, že ji mohou zastavit či dokud ji nezabijí hlasováním. Protistávkové (tzv. „protiodborářské“) zákony schválené vládami Thatcherové je přiměly sabotovat dělnické boje ještě bezostyšněji, než to dělávaly. Stručně řečeno, NUM není T&G. Je to radikální, levicový svaz. Hlavní důvod, proč tomu tak je, je prostý – existence militantní členské základny. Oblastní funkcionář NUM, který by se snažil chovat jako jeho protějšek z NUPE nebo NALGO, by jednoduše ztratil kontrolu. To však nic nemění na základní podstatě NUM.

Bojovnost horníků vždy byla opravdovou překážkou akumulace kapitálu – a šlo ji odstranit jedině uzavřením dolů. Hornická militantnost má dlouhý život.

Ve 30. letech 20. století se počet dní, které horníci „zameškali“ (podle šéfů) stávkami, rovnal počtu zameškaných dní v celém zbytku britského průmyslu. Po znárodnění v roce 1947 měli na svědomí pořád třetinu zameškaných dní. Přesto se nejednalo o nepřerušovanou tradici. Během šedesátých let byly zavřeny stovky dolů a mnozí horníci odvětví opustili. Jinými slovy, plná zaměstnanost **nejprve** umožnila poklidnou restrukturalizaci ekonomiky, přičemž těžební průmysl nebyl žádnou výjimkou – do roku 1970 počty horníků klesly na 47% hodnot z roku 1960. Jenže plná zaměstnanost a stěžejní význam těžby uhlí pro zásobování stále ještě rostoucí ekonomiky energií vytvářely podmínky pro masivní rozmach bojovnosti v 60. letech a na začátku 70. let. Příklad horníků nepochybně inspiroval mnoho miliónů dělníků, aby se postavili šéfům.

NUM od svého vzniku na 1. ledna 1945 (tak jako jeho předchůdkyně Hornická federace) vždy hrál nepostradatelnou úlohu v řízení kapitalistického vykořisťování. Po znárodnění v roce 1947 se Národní exekutiva NUM zavázala, „dělat, co bude v jejích silách, aby propagovala a udržovala ducha sebekázně... a ochoty vykonávat všechny rozumné příkazy vydávané managementem.“ Tehdy docházelo k četným divokým stávkám, proti nimž se NUM stavěl. Když se sedm měsíců po znárodnění rozšířila stávka z Grimethorpu na 38 dolů, generální tajemník yorkshirské oblasti prohlásil, že muži se musí rozhodnout, „mezi průmyslovou demokracií a anarchií.“ Další odborový byrokrat, Will Lawther, řekl, že NCB by měla stávkující zažalovat, „i kdyby jich bylo 50 000 nebo 100 000.“

Důležitým faktorem v bojovnosti horníků je skutečnost, že důlní průmysl je posledním odvětvím (a i jeho dny jsou sečteny), kde dělníci ještě žijí v komunitě, která téměř zcela existuje jen proto, aby tomuto odvětví sloužila. Což znamená, že solidární svazky se neutvářejí jen v práci, ale i na ulici nebo v Hornickém sociálním klubu. Angažmá odborů v komunitě znamená, že jsou daleko více součástí každodenního života než kdekoli jinde. O to těžší pro horníky je třeba jen uvažovat o konání nezávislém na odborech. A teď si to srovnajte se situací většiny dělníků, pro něž „odborníci“ nejsou nic jiného než členská průkazka, levné pojištění a parta šašků, co každý měsíc chodí na schůzi základní organizace a učiní ji usnášeníschopnou.

Předáci NUM tak mohou snadněji vyprávět onu klasickou lež, že, „bez našeho svazu nemůžeme bojovat.“ Že to skutečně **je** lež, ukazují dějiny dělnických bojů. Jak jsme již viděli, mnoho důležitých stávek v uhelném průmyslu bylo neoficiálních či tak alespoň začaly. Ještě lepším příkladem jsou dokaři v Británii před „odstraněním brigádnictví“ (brigádní pracovníci dostávali stálá zaměstnání) v roce 1967, protože ti byli notoricky známou skupinou tvrdohlavých dělníků. Od konce druhé světové války až do roku 1961 T&G (hlavní svaz v docích) neoficializoval ani jedinou stávku, přestože došlo k více jak desítce důležitých přerušení práce. V polovině 60. let třetina liverpoolských dokařů ani nebyla v odborech navzdory tomu, že odbory měly značnou kontrolu nad najímáním zaměstnanců.

V celosvětových rozměrech nás napadají ještě dramatictější příklady masových stávek, které s odborovou organizací neměly vůbec nic společného: od 10 miliónů dělníků, kteří šli v květnu 1968 ve Francii do stávk, a to v naprostém rozporu s přáním odborů (k nimž většina z nich patřila) kontrolovaných „komunistickou“ stranou, až po íránské petrolejářské dělníky, kteří v roce 1979 zůstali ve stávce, přestože jim nabízeli zvýšení platů o stovky procent (oni ale chtěli svrhnout šáhův režim a ne jen dostat přidáno!).

Jaká je ale alternativa...?

Tak přesně tuto otázku levičáci a odboráři vždy kladou nám, pošukům, co jsme sice pro dělnické boje, ale proti odborům. Stručná odpověď zní: my nenavrhneme žádnou „alternativu k odborům“. Jestli chcete vyjednávat o míře vykořisťování a posilovat korporatismus dělnické třídy, pak jsou k tomu odbory přímo excelentním prostředkem. Tak jako policajti i odborářští poskoci dělají těžkou práci a za daných podmínek ji dělají opravdu velmi dobře. Proto je taky nenávidíme.

Daleko případnějši otázkou je: „Jak se organizovat na pracovištích, abychom bojovali za naše bezprostřední potřeby a zároveň podryvali kapitalismus?“ Stručná odpověď zní: stejným způsobem, jako se organizujeme všude jinde. My přeci nemáme zájem nikoho zastupovat, ale budovat skupiny a sítě aktivistů, kteří chtějí všemi nutnými prostředky eskalovat třídní válku.

Svazky, které **dnes** vytváříme mezi třídními militanty, budou užitečné, až skutečně propuknou masové boje, protože skrze ně bude možné šířit a koordinovat boje, pouštět do oběhu informace, zmocňovat se zdrojů a tak dále. Z toho, co jsme doposud řekli, by mělo být jasné, že tento proces se může odehrávat pouze **mimo odbory a proti nim**. Kolikrát ještě budou muset odboroví funkcionáři slíbit policii, že jí prásknou dělníky, co se účastnili sabotáží, než to dojde každému třídnímu militantovi?

Glosář výše zmiňovaných britských odborových svazů:

COHSE: Confederation of Health Service Employees

EETPU: Electrical, Electronic, Telecommunications and Plumbing Union

NALGO: National and Local Government Officers Association

NUM: National Union of Mine Workers

NUPE: National Union of Public Employees

RCN: Royal College of Nurses

TGWU (T&G): Transport and General Workers' Union

UCATT: Union of Construction, Allied Trades and Technicians

ODBORY?

Wildcat (Německo)

V továrnách často narážíme na dělnické militanty, kteří si z ochabnutí třídního boje vyvodili závěr, že dělníci a dělnice se nemohou sami zorganizovat a bojovat. Z toho důvodu vidí v odborovém organizování jedinou možnost, jak se pro dělníky něčeho domoci. Stávají se z nich členové závodních rad nebo důvěrníci, kteří se vyčerpávají uvnitř rozporu, kdy na jedné straně chtějí něco dělat, na straně druhé jsou ale ve své funkci svázaní v rámci pracovního práva a podnikových předpisů, tedy musí

jednat jako neustále zastupující pro druhé. Docela často potom tito lidé naříkají nad tím, že jejich kolegové na „své“ odbory nevyvíjejí žádný tlak a jednoduše pasivně čekají, co ti nahoře udělají – aby později reptali. Všechny rozpory, kterým jsou oni sami vystavení, svalují na odborovou byrokracii, na „osamostatněný aparát“. Většinou pak není daleko myšlenka chtít mobilizovat kolegy za změnu odborů – tedy použít hnutí dělníků v zájmu reformy aparátu... Ať tak nebo tak, za takovými představami vždy vězí myšlenka, že odbory „kdysi“ byly bojovou organizací dělnické třídy. Že by při dostatečném tlaku ze základny tak řečeno znovu našly své přirozené určení. Vůči těmto falešným představám chceme vnést trochu světla do dějinného temna.

1. Odbory znamenají vyjednávat a smiřovat

Odbory vznikly proto, aby prosadily lepší podmínky pro prodej pracovní síly. Prodej je vždy obchodem, který je uzavřen smlouvou. Kdyby musela být tato smlouva vyjednávaná zvláště každým jednotlivým dělníkem, potom by podmínky vypadaly krajně rozdílně.

Výsledkem je, že se jeden proti druhému nabízí pod cenou, když tolik lidí hledá práci, že je šéfové můžou rozehrát proti sobě a tak dále. Požadavek odborů být uznán jako vyjednávací partner se odvíjí již ze smluvního charakteru, kterému je podřízena pracovní síla jako zboží.

Vyjednávání s protivníkem znamená sjednocování vůlí ke smírné dohodě. Odbory usilují o vyvážení zájmů s kapitálem. Každá strana má své vlastní zájmy, například pokud jde o cenu pracovní síly. Odborové požadavky jsou ve vyjednáváních s protivníkem diskutovány a podrobovány rozboru. Jestli jde o vyšší mzdy, zkrácení pracovní doby nebo o restrukturalizaci podniku, přitom nehraje žádnou roli.

2. Odbory neorganizují hněv vůči práci, nýbrž sebe-adaptaci pro vykořisťování

Odborová organizace reguluje doživotní existenci ve vykořisťujících vztazích. Je tady k tomu, aby zachovávala a zvyšovala cenu zboží pracovní síly. Odbory odebírají jednotlivému dělníkovi vyjednávání mzdy tím, že cyklicky organizují „mzdové přizpůsobení“.

O podmínky práce a sociální zabezpečení se stará stát prostřednictvím legislativy a vyhlášek, odbory mají právo na spolurozhodování. V podnikové každodennosti je tu k řešení konfliktů podniková rada a důvěrníci, jako například při střetu s mistrem nebo při vyúčtování mzdy. Podniková rada musí být informována o výpovědích, při pracovněprávních sporech existuje pro členy odborů bezplatná právní pomoc. Podniková rada může mluvit do masových propouštění, v takovém případě musí být vytvořen sociální plán. To vše garantuje *relativní* zajištění dělníkova života.

3. Odbory nejsou žádnou organizací dělnické třídy

Odbory nebyly dělnické třídě vnuceny zvenčí, nýbrž odpovídají naději dělníků se v rámci daných vztahů nějakým způsobem zabezpečit. Jsou jednou stranou vnitřního rozporu třídy: Na jedné straně je součástí kapitálu, produkuje kapitál, na straně druhé nenávidí práci a je nejnebezpečnějším nepřítelem kapitálu.

V tomto rozporu se pohybuje také každý jednotlivý dělník, ale vyjadřuje se v něm též rozštěpením dělnické třídy na různé vrstvy. Tyto různé vrstvy mají různé možnosti se přizpůsobit vykořisťování, učinit si ho snesitelným. V odborech jsou vždy nejsilněji zastoupeny a udávají tón právě ty vrstvy třídy, které se spíše mohou smířit s celoživotní existencí námezdních pracujících.

Předáci nebo mistři jsou dnes organizováni ve větší míře než nekvalifikovaní, ženy, cizinci atd. A odbory také historicky vyvstaly právě z těchto vrstev – často v přímém konfliktu s dělníky, kteří na základě svého postavení ve výrobním procesu nemohli mít žádný zájem na smírném vyrovnání s kapitálem.

4. Vliv odborů spočívá na jejich uznání a právním posílení státem a kapitálem

Dnes se v odborech vedle lépe postavených zaměstnanců organizují také mnozí normální dělníci, což jim dodává vzezření „třídní organizace“. Není to však tak, že by se dělníci pro tuto formu organizování rozhodli samostatně. Kvůli jednání zaměstnavatelů a státu k tomu byli systematicky dotlačeni. Nejde jenom o zjevné případy: že ti např. podniková rada řekne, že bude souhlasit s tvým přijetím pouze tehdy, když vstoupíš do odborů – a moc k tomu má na základě zákona o spolurozhodování. Všechny další formy organizace byly zcela zásadně potlačovány a pronásledovány. Trpěna byla jenom účast na odborech, kterým stát propůjčil monopol na zastupování zájmů. Prostřednictvím dalekosáhlé právní regulace všech otázek sociálního zabezpečení (pracovní právo, sociální pojištění, bezpečnost práce atd.) jsou témata, o která se odbory mají/smějí starat, redukována na pouhé podmínky prodeje pracovní síly, na čistě mzdové otázky. Všechny další otázky, existenciální otázky třídního boje, se přeměnily v otázky práva. Tzn. nemají být otázkami nějakého boje *tříd*, nýbrž mají být politickým ovlivněním jednotlivých *občanů* státu v rámci demokratické diktatury kapitálu. A odbory svou činností toto „vyvlastnění“ třídního boje podporují.

Nakouknutí do historie

Odborové organizování v Německu v první polovině 19. století těsně historicky navazuje na středověké cechy (bratrstva), v nichž se sdružovali řemeslníci jednoho řemesla. Čtyři pětiny obyvatelstva německých zemí byli rolníci a zemědělská čeleď, sotva jednu pětinu potom tvořili řemeslníci mistři, jejich tovaryši, kupci, úředníci, duchovní a šlechta. Existovala již malá vrstva dělníků, která mohla volně nabízet svou pracovní sílu. Jednalo se především o řemeslnické tovaryše.

Dokud nebylo cechovní systém narušený, byli tovaryši „svobodnými námezdními dělníky“ jen na přechodnou dobu, aby se poté sami stali mistry. Cechovní předpisy regulovaly dorost v jednotlivých řemeslech a garantovaly tovaryšům jisté pracovní místo a „spravedlivou mzdu“.

Zatímco roku 1800 byly industrializační tendence ještě slabé a agrárně-řemeslné a industriální životní a výrobní formy ještě vzájemně úzce provázané, stoupl počet čistě námezdně pracujících kolem poloviny století již na zhruba jeden milion. S mechanizací výroby byli masově vstřebáváni nekvalifikovaní dělníci, mezi nimi mnoho žen a dětí. Kvalifikovaní dělníci, kteří měli zvláštní zodpovědnost za výrobní proces, se svými znalostmi a zručností srovnatelní s tradičními řemeslníky, tvořili mezi průmyslovým dělníky malou menšinu.

Kolem roku 1840 se objevují první náběhy k regionálním odborovým svazům tovaryšů s cílem kolektivního sjednání dohody o mzdových a pracovních podmínkách. V roce 1848 byly založeny první národní ústřední svazy tiskařů a dělníků vyrábějících doutníky.

Tyto první odbory sdružovaly téměř výhradně pouze řemeslnické dělníky. Jednalo se o spolky lidí příslušejících do stejné profesní skupiny; chtěli mít vliv na pracovní podmínky, kontrolu nad přijímáním a propouštěním, vybudovali si pokladny pro případ nemoci a nezaměstnanosti. Šlo jim o kolektivní zajištění hodnoty svých profesních dovedností, o obranu svého místa ve výrobě, o vyšroubování ceny pro zaměstnavatele tak vysoko, jak to jen bylo možné. Spojovali se dohromady, aby si vzájemně nekonkurovali a tím nestlačovali cenu dolů. Zároveň se orientovali na úsilí proti pronikání nekvalifikovaných do své sféry a tak si hájili svá pracovní místa.

Cílem těchto spolků tedy bylo zachování moci specifického dělnického aktéra, který nejdříve pracoval samostatně jako řemeslník a nyní na účet kapitalisty. Navazovali na specifické charakteristiky svého vlastnictví zboží pracovní síly, svou kvalifikaci, zvláštní znalosti a dovednosti. Tito dělníci se se svou prací identifikovali; zdroj veškeré nespravedlnosti viděli v nesprávném rozdělování vyrobených hodnot a v tyranii svých kapitalistů a jejich osobní hrabivosti. Člověk musí umět kapitalisty donutit začlenit dělnictvo jako *rovnoprávného partnera* do všech rozhodnutí, vést s dělníky vyjednávání jako s obchodním partnerem, platit „spravedlivou mzdu za poctivou denní práci“. A pokud to není možné, říkali radikálnější mezi nimi, potom by člověk musel kapitalisty jednoduše vyhnat a práci samotnou a její produkt si mezi sebe spravedlivě rozdělit, potom by byl svět v pořádku. Samospráva a dělnická kontrola by práci „osvobodila od iracionality systému“.

Proti těmto prvním spolkům směřovala také represe tehdejšího státu, který byl ještě prodchnut feudalismem. Na základě útlaku, který neustále ohrožoval jejich existenci, tíhly tyto spolky na počátku k radikální ideologii, jejímž obsahem však byla jen touha po svém uznání coby vyjednávacího partnera.

Dějiny prvních odborů tedy *nejsou* dějinami tehdejších třídních bojů, nýbrž dějinami opravdu tenké vrstvy dělnické třídy. Masy nekvalifikovaných dělníků a dělnic, které s dynamickým rozvojem industrializace v druhé polovině století v rostoucím počtu proudily do dolů, přístavů, továren atd., měly zcela jiné představy a zájmy.

Vůči práci se stavěli cize, byla pro ně čistým donucením jak se uchovat při životě. Proto také při jejich bojích šlo sotva o zachování statu quo, neměli co bránit, mohli jen získat. Jejich představy o lepším životě vylučovaly doživotní práci. Proto jim také odbory ani nemohly nabídnout nic, co by je mohlo přimět se v nich dlouhodobě organizovat. Občas je využívali, aby si při stávkách zaopatřili nějaký příjem, a opět je opouštěli, když byla akce ukončena.

Jedním z příkladů takového jednání je pohyb členů Odborového svazu přístavních dělníků v Německu na přelomu 19. a 20. století: Zatímco v roce 1895 měl tento svaz 2100 členů, stoupl v roce 1897 jejich počet během masové stávky přístavních dělníků a námořníků na 11 000. Ústřední list SPD „Vorwärts“ k tomu napsal: *„Masy, kterým přes všechno úsilí organizovaných dělníků organizace nic neříká, neutrousí pro ni ani fenik, o dělnické hnutí se vůbec nestarají, náhle přicházejí do hnutí, svým počtem ovládnou shromáždění a protlačí usnesení, pro která by organizovaní ... dělníci nikdy nebyli ... a následují nejtěžší boje. Tak tomu bylo při velké hornické stávce, při berlínském bojkotu piva, tak je tomu nyní v Hamburku.“*

Při stávce přístavních dělníků v roce 1897, která trvala několik měsíců, dominovali pomocní a příležitostní dělníci. „Kmenoví“ odborově organizovaní dělníci se na ní podíleli jen zčásti a váhavě a akceptovali snahu svých odborů i bez ústupků druhé strany stávku co nejrychleji ukončit. Důvod pro to byl jednoduchý: zatímco příležitostní dělníci mohli jít od jednoho podniku k druhému a všude najít práci, existoval pro „kmenové“ jen jeden státní přístavní podnik v Hamburku. Pokud by byli vyhození, zbyl by pro ně jen sestup do řad pomocných dělníků.³

Akční formy nekvalifikovaných dělníků se zdály být v očích kvalifikovaných jako ničivé, protože vlastnictví a práci neuznávali za „posvátné“, ničili stroje a nářadí, ztráta pracovního místa pro ně byla stěží rizikem. Tyto rozdílné zájmy byly důvodem, proč odbory masové stávky odborově neorganizovaných dělníků buď přímo potíraly, a nebo se je pokoušely ovládnout a zevnitř je pak zpacifikovat.

Zaměstnavatelům jejich boje naháněly strach, protože se nenechali ničím zastrašit, nechtěli vyjednávat a dospět ke smírnému konci. Po desetiletí zbýval kapitálu jen teror a vojenské násilí, aby zlomil jejich stávky a povstání a znovu je nahnal do práce.

Již první velká divoká stávková hnutí nekvalifikovaných dělníků na konci století, např. velká hornická stávka v roce 1889, na která odbory neměly žádný vliv, způsobila u zaměstnavatelů změnu myšlení. Byly založeny zaměstnavatelské svazy, které měly dlouhodobý zájem na nalezení řešení pro problém toho, že byli stále znovu konfrontováni s kolektivní artikulací dělnické nenávisti vůči práci. Z neustálé fluktuace nekvalifikovaných, jejich lenosti, sabotáží a divokých stávek, na které nikdo neměl vliv, se kapitalistům rosilo čelo.

3 - K bojům hamburských přístavních dělníků existuje velmi informativní kniha: GRÜTTNER, Michael: *Arbeitswelt an der Wasserkante. Sozialgeschichte der Hamburger Hafearbeiter 1886-1914*, Göttingen 1984.

Zaměstnavatelské svazy se prosadily proti staré patriarchální vrstvě kapitalistů. Akceptovaly odbory jako partnera pro vyjednávání, uzavřely tarifní smlouvy a vsadily na zprostředkovací schopnost odborů. Teprve tím náhle získaly odbory stabilitu a mohly začít organizovat i část nekvalifikovaných dělníků.

Tolik k historickým počátkům, které jsou v rozporu s obrazem představujícím odbory tak, že se kdysi při svém vzniku jednalo o bojovou organizaci třídy. K dalšímu vývoji dějin by šlo říci ještě mnohé: v první světové válce byly odbory zapojeny do válečné politiky státu, měly garantovat sociální smír. Když po válce revoluční boje otřásly světem, tak kapitalismus z nich ještě vyvázl a odbory byly začleněné do právní struktury státu. Detailnější průzkum by vrhl jiné světlo také na nacionálně-socialistické období, ukázal by, jaké při všech rozporech existují kontinuity mezi odbory před rokem 1933, nacionálně-socialistickou „Německou frontou práce“ a dnešní DGB. V této části nám šlo jen o to, odsunout pár historických mýtů o odborech, abychom mohli začít s detailnějším průzkumem.

5. Revoluční organizování začíná tam, kde dělníci jednájí společně, aby měli více moci pro konečné utnutí všech těch sraček!

Odbory se zdají být bojovou organizací třídy, protože příležitostně sahají také k prostředku stávk. A z toho důvodu také mohou být mnohdy dělníky využívány. Ale pro odbory je stávka jen tím posledním nátlakovým prostředkem. Jestliže nelze dosáhnout žádné shody se zaměstnavatelem, potom má být vlastní vyjednávací pozice vylepšena prostřednictvím stávk. Vůle a nutnost ke shodě je však hranicí odborových stávek. To, co z nich vychází, je často i samotným podnikovým odborovým funkcionářům málo, ale „více z toho dostat nešlo“, aniž by nebylo v sázce „sociální partnerství“. A právě to není v zájmu odborů, které se dlouhé roky podílely na utváření tohoto výdobytku.

A jen když odbory samy vedou stávku, mohou nejdůležitější zbraň dělnického boje kontrolovat a otupovat její ostří. Odborové mobilizace zabraňují samostatné aktivitě třídy: musí být zabráněno „anarchii a chaosu“, jinak neexistuje žádná garance, že bude dosaženo shody a vše dál poběží ve starých kolejích.

Proto se deleguje a uspořádává, s masami se manévruje, kontakty mezi stávkujícími a s jinými podniky probíhají přes odborové funkcionáře. Nebezpečným se to stává teprve tehdy, když dělníci sami vezmou boj do svých rukou a o zájmy svého nepřítele se hovno starají. Ani kapitál ani odbory pak už nemůžou tahat za nítě. Divoké stávky jsou již právně ilegální, „právo na stávku“ mají jen státem uznané odbory.

Zatímco odbory organizují doživotní existenci ve vykořisťujících vztazích, a tím také shodu mezi kapitálem a prací, spočívá autonomie proletářských struktur v tom, že se nestarají, jestli si zrovna kapitál může dovolit splnění dělnických požadavků. Nedrží se pravidel hry, uznávají „povinnost smíru“ právě tak málo jako výsledky státních arbitráží. Většinou to jsou nekvalifikovaní nebo vyučení, mladí dělníci, kteří se neidentifikují se „svou“ prací, „svým“ podnikem. Na ně si člověk s hrdostí výrobce a potěšením z práce nepřijde.

Divoké stávky, boje organizované samotnými dělníky bez institucionálního zprostředkování, se táhnou přes celé dějiny kapitalistického vývoje. Stále znovu nutí kapitál k hledání nových možností atomizace a integrace.

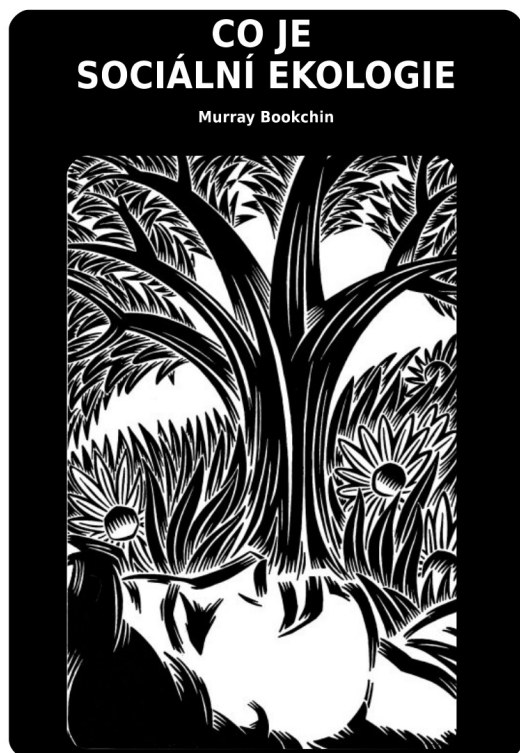
Pomalá práce, stávky, akce s nimiž dělníci společně bojují za lepší podmínky, to vše ještě není žádná revoluce. To, čeho v těchto bojích dosahují, vylepšuje jejich podmínky jako *dělníků*, nemění nic na tom, že dál musí pracovat. Ale lepší podmínky práce mohou být také lepšími podmínkami pro boj. Pracovat 6 hodin denně místo 14 vytváří více možností k diskusím, setkávání, organizování atd. Ale nejdůležitější je, že to dělníci zažívají jako výsledek vlastní síly, že to prosadili na základě své moci v produkci – a že se nejedná o nějakou službu odborů nebo sociálního státu.

Když dělníci bojují za lepší podmínky, nikdy nejde jen o cíl boje, ale vždy také o kolektivní boj o sobě, o radost ze vzájemného poznávání a z toho, že se nemusí pracovat. Jde jim o rozvinutí své moci. Proto dělníci poznávají v takovýchto situacích odbory velmi rychle jako instituci, která je buď nechá v louži, nebo se chce za každou cenu dostat do čela hnutí – to hlavní oči běží, samostatná dělnická aktivita, je zardoušena.

Předpokladem pro revoluci je samostatné jednání třídy. A začátkem jsou autonomní bojové zkušenosti v první osobě. Zkušenosti, kdy dělníci sami berou své věci do svých rukou, sami určují cíl a směr, sami diskutují z dělníky z dalších podniků. Bod, kde začínají rozumět, že musí bojovat proti *celému* systému, pokud všem těm sračkám chtějí učinit konec.

Přeloženo z časopisu Wildcat č. 49 / únor 1990, s. 21-26.

ASOCIACE ALERTA NABÍZÍ:

*Text od sociálního ekologa
Murray Bookchina (1921 – 2006).
Doporučujeme ho každému,
kdo chce pochopit základy toho,
co charakterizuje sociální ekologii
a co jí odlišuje o ostatních
ekologických proudů a tezí.*

**14 stran A5
15 Kč**

*Tato brožura obsahuje mnoho
praktických rad pro přímou akci.
Texty původně byly publikovány
v anglickém jazyce v brožuře
Direct Action Handbook.
Do češtiny je přeložila
redakce webu **GreenAction.cz***

**30 stran A5
25 Kč**

***PROSTOR
PRO TVÉ POZNÁMKY:***

***PROSTOR
PRO TVÉ POZNÁMKY:***

„Zatímco odbory organizují doživotní existenci ve vykořisťujících vztazích, a tím také shodu mezi kapitálem a prací, spočívá autonomie proletářských struktur v tom, že se nestarají, jestli si zrovna kapitál může dovolit splnění dělnických požadavků. Nedrží se pravidel hry, uznávají „povinnost smíru“ právě tak málo jako výsledky státních arbitrází.“

Wildcat

